

POKRAJINSKA IN ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA MURSKA SOBOTA

Ivo Podojsteršek

**RAZVOJ IN DELOVANJE BRALNIH SKUPIN V SLOVENSKIH
SPLOŠNIH KNJIŽNICAH: PRIMER BRALNEGA KLUBA TANJE PIRŠ
V POKRAJINSKI IN ŠTUDIJSKI KNJIŽNICI MURSKA SOBOTA**

Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Murska Sobota, 2021

Podojsteršek, I., Razvoj in delovanje bralnih skupin v slovenskih splošnih knjižnicah: primer Bralnega kluba Tanje Pirš v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

IZJAVA O AVTORSTVU IN O JAVNI OBJAVI PISNE NALOGE

Spodaj podpisani Ivo Podojsteršek izjavljam, da sem avtor pisne naloge za bibliotekarski izpit za bibliotekarja z naslovom: RAZVOJ IN DELOVANJE BRALNIH SKUPIN V SLOVENSKIH SPLOŠNIH KNJIŽNICAH: PRIMER BRALNEGA KLUBA TANJE PIRŠ V POKRAJINSKI IN ŠTUDIJSKI KNJIŽNICI MURSKA SOBOTA.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- sem pisno nalogo izdelal samostojno in je moje avtorsko delo,
- so dela drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih navajam neposredno ali povzemam, navedena oziroma citirana v skladu s standardom APA,
- sem besedila ali podatke, ki so avtorsko zaščiteni, uporabil v skladu z določbami zakona, ki določa avtorske pravice,
- je elektronska oblika tiskane naloge istovetna s tiskano obliko naloge,
- na podlagi 23. člena Pravilnika o bibliotekarskem izpitu ter v skladu s prvim odstavkom 21. člena Zakona o avtorski in sorodnih pravicah dovoljujem javno objavo elektronske oblike pisne naloge na portalu Digitalne knjižnice Slovenije.

Podpis avtorja:

V Murski Soboti, dne 9. junija 2021

Podojsteršek, I., Razvoj in delovanje bralnih skupin v slovenskih splošnih knjižnicah: primer Bralnega kluba Tanje Pirš v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

Ključna dokumentacijska informacija

Ime in PRIIMEK: Ivo PODOJSTERŠEK

Naslov pisne naloge: Razvoj in delovanje bralnih skupin v slovenskih splošnih knjižnicah: primer Bralnega kluba Tanje Pirš v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota

Kraj: Murska Sobota

Leto: 2021

Št. strani: 25

Št. slik: 4

Št. preglednic: 3

Št. prilog: 4

Št. strani prilog: 10

Št. referenc: 11

Strokovno usposabljanje za bibliotekarski izpit je potekalo v: Mariborski knjižnici in Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota

Mentorja v času strokovnega usposabljanja: mag. Igor Černe in Andrej Pavlič

UDK: 028:061.2(497.411Murska Sobota)

Ključne besede: splošne knjižnice, bralne skupine, bralni klubi, odrasli, bralna kultura, moderatorji

Izvleček: V pisni nalogi smo predstavili razvoj in delovanje bralnih skupin za odrasle skozi zgodovino in kot reprezentativno aktivnost za promocijo branja in vzpodbujanja bralne pismenosti v slovenskih splošnih knjižnicah. Predstavili smo nekatere značilnosti bralnih skupin in splošne zakonitosti njihovega delovanja predvsem v organizacijskem in metodološkem smislu ter se dotaknili pomembnosti vloge mentorjev in splošnih knjižnic. Predstavili smo razvoj in delovanje Bralnega kluba Tanje Pirš, ki deluje v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota, ter na njegovem in primeru nekaterih drugih bralnih skupin opravili raziskavo, ki smo jo izvedli s pomočjo anketnega vprašalnika, ki so ga izpolnjevali člani bralnih skupin. Z rezultati raziskave smo potrdili vse tri zastavljene raziskovalne hipoteze, in sicer da preberejo člani, odkar obiskujejo bralno skupino, več knjig, da člani bralnih skupin dajejo prednost srečanjem v fizični obliki v prostorih knjižnice pred srečanji na daljavo preko videokonference, ter da so moderatorji bralnih skupin, ki delujejo v knjižnicah, večinoma tudi zaposleni kot knjižničarji.

Podojsteršek, I., Razvoj in delovanje bralnih skupin v slovenskih splošnih knjižnicah: primer Bralnega kluba Tanje Pirš v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

Kazalo vsebine

1 UVOD.....	1
2 BRALNA SKUPINA	3
2.1 ZGODOVINA IN RAZVOJ BRALNIH SKUPIN PO SVETU IN PRI NAS	4
2.1.1 Razvoj in popularizacija sodobnih bralnih skupin po svetu in pri nas	6
2.2 ZNAČILNOSTI IN OBLIKE BRALNIH SKUPIN.....	7
2.3 OBLIKE IN METODE DELO V BRALNIH SKUPINAH	9
2.4 VLOGA MENTORJA V BRALNIH SKUPINAH.....	10
2.5 VLOGA KNJIŽNICE.....	11
3 BRALNI KLUB TANJE PIRŠ V POKRAJINSKI IN ŠTUDIJSKI KNJIŽNICI MURSKA SOBOTA	12
3.1 POTEK IN PREDSTAVITEV REZULTATOV RAZISKAVE	13
3.1.1 Struktura udeležencev.....	14
3.1.2 Analiza obiska in dejavnosti bralne skupine	15
3.1.3 Vloga knjižnice in moderatorja pri izvedbi bralne skupine.....	18
3.2 RAZPRAVA.....	20
4 ZAKLJUČEK	22
5 NAVEDENI VIRI IN LITERATURA	24
PRILOGA 1	i
PRILOGA 2.....	iii
PRILOGA 3	vi
PRILOGA 4.....	x

Podojsteršek, I., Razvoj in delovanje bralnih skupin v slovenskih splošnih knjižnicah: primer Bralnega kluba Tanje Pirš v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

Kazalo slik

Slika 1: Struktura udeležencev – spol	14
Slika 2: Struktura udeležencev – starost.....	15
Slika 3: Bralni klub Tanje Pirš - udeležba na srečanjih bralne skupine	16
Slika 4: Katera oblika srečevanja vam je bolj všeč?	18

Kazalo tabel

Tabela 1: Člani Bralnega kluba Tanje Pirš in prebrane knjige.....	17
Tabela 2: Ima vaša bralna skupina vodjo/moderatorja?	19
Tabela 3: Najpomembnejše naloge moderatorja bralne skupine.....	20

Podojsteršek, I., Razvoj in delovanje bralnih skupin v slovenskih splošnih knjižnicah: primer Bralnega kluba Tanje Pirš v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

1 UVOD

Ena od najpomembnejših vlog, s katerimi splošne knjižnice uresničujejo svoje poslanstvo obveščenosti, izobraženosti in kulture ter socialne in družbene povezanosti, je razvoj predbralne pismenosti, bralne kulture ter bralne pismenosti otrok, mladostnikov in odraslih. (Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice, 2019) V ta namen splošne knjižnice organizirajo ter omogočajo celo vrsto dogodkov in aktivnosti. Najbolj prepoznavna in razširjena tovrstna aktivnost za otroke v predbralnem obdobju in obdobju prvega samostojnega branja so pravljíčne urice, ki jih za najmlajše uporabnike organizira vsaka slovenska knjižnica. Morda nekoliko manj prepoznavna, a kljub temu zelo razširjena aktivnost za odrasle v splošnih knjižnicah pa so bralne skupine (v pogovorni rabi bolj znane kot bralni klubi). Vsaj eno takšno skupino (nekatero knjižnice pa tudi več skupin), kjer se srečujejo odrasli bralci, ima prav tako večina slovenskih knjižnic. Grešak (2016) v prilogah k diplomskemu delu *Delovanje bralnih skupin v Mestni knjižnici Ljubljana* navaja seznam kar 20 delujočih bralnih skupin v MKL ter seznam 42 slovenskih splošnih knjižnic, v katerih delujejo bralne skupine. V Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota tako že trinajsto sezono potekajo bralna srečanja Bralnega kluba Tanje Pirš, ki mu bomo pozornost namenili v raziskovalnem delu pisne naloge.

V teoretičnem delu naloge se bomo osredotočili na predstavitev bralnih skupin za odrasle kot reprezentativne aktivnosti za promocijo branja in vzpodbujanja bralne pismenosti v slovenskih splošnih knjižnicah. V nalogi bomo tako s pomočjo obstoječe strokovne literature poskušali predstaviti značilnosti bralnih skupin in njihovega delovanja, obravnavala bo zgodovino in razvoj bralnih skupin po svetu in pri nas, strukturo udeležencev in vlogo ter kompetence mentorjev bralnih skupin ter vlogo in pomen splošnih knjižnic, ki jo imajo za razvoj in delovanje bralnih skupin. V raziskovalnem delu naloge bomo na kratko predstavili zgodovino in delovanje Bralnega kluba Tanje Pirš, katerega srečanja se odvijajo v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota. Zanimala nas bo predvsem analiza dejavnosti, ki jih spodbuja bralna skupina, ter njihov vpliv na obisk in razvoj bralne kulture in pismenosti članov bralnega kluba. Prav tako nas bo zanimalo, kateri obliki srečevanja (bralni klub na daljavo ali bralni klub v živo) so bolj naklonjeni člani in zakaj, ter kakšna je vloga knjižničnega prostora kot najprimernejšega okolja za izvedbo in delovanje bralnih skupin. Raziskali bomo tudi, kolikšen delež knjižničarjev opravlja hkrati tudi vlogo vodje oziroma moderatorja bralne skupine in kakšne so po mnenju članov njegove poglavitne naloge.

Podojsteršek, I., Razvoj in delovanje bralnih skupin v slovenskih splošnih knjižnicah: primer Bralnega kluba Tanje Pirš v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

Raziskava je bila opravljena s pomočjo anketnega vprašalnika, ki vsebuje vprašanja zaprtega kot tudi odprtega tipa, reševali pa ga bodo člani bralnih skupin, pri čemer je potrebno poudariti, da Bralni klub Tanje Pirš v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota zajema vsega skupaj 11 članov (vključno z avtorjem pričujoče naloge), zato bodo v izogib težavam s premajhnim vzorcem in glede na naravo raziskovalnih vprašanj anketo reševali tudi člani drugih bralnih skupin, ki delujejo v slovenskih splošnih knjižnicah. V raziskavo bodo tako vključeni še člani naslednjih bralnih skupin: Rotovski bralni klub (Mariborska knjižnica – enota Rotovž), Bralni krožek Žarek (Knjižnica Logatec), Bralni klub Kranjska Čbelica (Mestna knjižnica Grosuplje – Krajevna knjižnica Ivančna Gorica) in druge bralne skupine, ki delujejo v sodelovanju s Knjižnico Ivančna Gorica in KUD Police Dubove. Rezultati bodo predstavljeni kvantitativno in kvalitativno, opravljena pa bo tudi primerjalna analiza rezultatov Bralnega kluba Tanje Pirš in rezultatov vseh anketirancev.

Postavili smo si naslednja raziskovalna vprašanja oziroma hipoteze:

- **Hipoteza 1 (H1):** Odkar obiskujejo bralno skupino, preberejo člani bralne skupine več knjig kakor pred tem.

Ob predpostavki, da so bralne skupine za odrasle ena od reprezentativnih dejavnosti za promocijo in spodbujanje bralne kulture v splošnih knjižnicah, ki ugodno vplivajo na bralne navade članov bralne skupine, predvidevamo, da članstvo v bralni skupini prispeva k večjemu številu prebranih knjig.

- **Hipoteza 2 (H2):** Članom bralne skupine so bolj všeč srečanja v živo.

Epidemija in ukrepi, povezani z boleznijo covid-19, so v zadnjem obdobju v veliki meri preprečili srečanja bralnih skupin v živo. V raziskavi bomo preverili, če in v kolikšni meri so se bralne skupine prilagodile novonastalim razmeram z izvedbo srečanj na daljavo ter kakšno je mnenje članov. Ob predpostavki, da predstavlja pomemben del srečanj bralnih skupin tudi druženje članov in da se diskusija lažje razvije ob srečanjih v fizični obliki, predvidevamo, da večina članov daje prednost tovrstni obliki izvedbe bralne skupine.

- **Hipoteza 3 (H3):** Moderatorji bralnih skupin, ki se srečujejo v knjižnicah, so večinoma knjižničarji.

Predvidevamo, da splošne knjižnice, v katerih delujejo bralne skupine, poleg prostora za srečevanje prispevajo tudi strokovne vodje oz. moderatorje bralnih skupin.

Podojsteršek, I., Razvoj in delovanje bralnih skupin v slovenskih splošnih knjižnicah: primer Bralnega kluba Tanje Pirš v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

2 BRALNA SKUPINA

Ob iskanju in pregledu strokovne literature na temo bralnih skupin hitro ugotovimo, da je le-te v slovenskem prostoru zelo malo in s tem tudi sistematične teoretične obravnave te organizirane dejavnosti v obliki skupinskih srečanj z namenom pogovora in izmenjave mnenj o prebranih knjigah. Tako smo se pri raziskovanju problema opirali predvsem na dve zaključni deli novejšega datuma, in sicer diplomsko delo *Delovanje bralnih skupin v Mestni knjižnici Ljubljana* Ksenje Grešak (2016) in magistrsko delo *Analiza bralnih skupin za odrasle v splošnih knjižnicah in bralčev odziv na izbrano literarno delo* Anje Rabzelj (2017) ter članek *Bralni krožki – sodobni vidiki* Urše Bajda in Mojce Habjan (2002), objavljen v reviji Glas Bralnega društva Slovenije, medtem ko je večina ostalih prispevkov na izbrano temo bolj informativne in promocijske narave. Prav tako lahko ugotovimo, da se v zvezi z omenjeno tematiko v literaturi pojavlja cela vrsta najrazličnejših poimenovanj in terminologije. Tako lahko za bralne skupine zasledimo poimenovanja, kot so bralni klubi, bralni krožki, bralna srečanja, (bralni) študijski krožki, knjižni klubi, knjižni krožki ipd. V izogib zmedi z rabo terminov in v želji po poenotenju poimenovanja v znanstvenih prispevkih na to temo se bomo v pisni nalogi omejili na rabo termina bralna skupina, ki se ga v svojih diplomskih delih poslužujeta tudi Ksenja Grešak (2016) in Anja Rabzelj (2017).

Ksenja Grešak (2016) ugotavlja, da slovenski *Bibliotekarski terminološki slovar* ne vsebuje gesla bralna skupina, se pa zato termin (*čitalačka grupa*) nahaja v srbskem *Bibliotekarskem leksikonu* iz leta 1984 in v britanskem *Dictionary for Library and information science* (2004), kjer je predstavljena naslednja definicija bralne skupine (*reading group*): »Organizirana skupina, navadno s strani knjižnice, šole, cerkve ali knjigarne, katere člani se srečujejo, da bi se pogovarjali o knjigah, ki so jih prebrali. Večina skupin deluje tako, da vsi člani preberejo isto knjigo ali dela enega avtorja pred srečanjem skupine. V nekaterih skupinah izberejo voditelja, lahko se jih tudi več izmenjuje, ki začne srečanje s kratko predstavitevijo avtorja ali knjige, nato pa odpre pogovor (*discussion*).« (Reitz, 2004, v Grešak, 2016, str. 14)

Podobno kratko definicijo bralne skupine navajata v svojem članku tudi Urša Bajda in Mojca Habjan (2002, str. 20), ki sicer uporabljata termin bralni krožek: »Bralni krožki so oblika druženja določenih ljudi, ki jih povezuje podoben interes; ta se odraža kot potreba po branju, znanju, komuniciranju... Razlikujejo se lahko po vsebini ali namenu, vedno pa gre za isti

Podojsteršek, I., Razvoj in delovanje bralnih skupin v slovenskih splošnih knjižnicah: primer Bralnega kluba Tanje Pirš v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

plemeniti cilj; zблиžanje DOLOČENEGA bralca z DOLOČENO skupino in DOLOČENIMI knjigami. Med vsemi tremi naj bi prihajalo do interakcije.«

V obeh navedenih definicijah gre pri bralni skupini za trikotnik bralec – skupina – knjige. Na osnovi dveh izbranih definicij, ki nam za obravnavo našega vprašanja najbolj ustrezata, smo se odločili, da izoblikujemo definicijo, ki nam bo vodilo pri nadaljnjem raziskovanju. Tako se najbolj strnjena opredelitev bralne skupine lahko glasi: bralna skupina je skupina ljudi, ki se zbere z namenom, da se pogovarja o prebranih knjigah.

2.1 ZGODOVINA IN RAZVOJ BRALNIH SKUPIN PO SVETU IN PRI NAS

Zgodovina pogovorov in izmenjava mnenj o prebranih knjigah najbrž sega kar v čas rojstva književnosti, prve organizirane bralne skupine pa so, kot navaja Grešak (2016), nastale v 17. stoletju v Združenih državah Amerike in Veliki Britaniji. V ZDA je prvo »literarno diskusijsko skupino« leta 1634 zasnovala puritanska duhovna voditeljica Anne Hutchinson, ki naj bi na krovu ladje na potovanju iz Anglije v Massachusetts okrog sebe zbirala ostale potnice in se z njimi pogovarjala o nedeljski pridigi, nato pa je v Bostonu dvakrat tedensko gostila zainteresirane gospe na teološkem pogovoru. Od leta 1800 dalje so v ZDA nastajale tudi skupine izven cerkve in leta 1840 se pojavi skupina v knjigarni v Bostonu. Za omenjene prve bralne skupine v ZDA je značilno, da so bile večinoma v domeni žensk in njihovi veliki želji po znanju, saj niso imele možnosti, da bi formalno pridobile višjo izobrazbo, tako da so se izobrazbe lotile kar same. Nadaljnji razcvet bralnih skupin se je zgodil po prvi svetovni vojni z gibanjem Velike knjige (*Great books movement*), kjer sta pobudnika Mortimer J. Adler in Robert M. Hutchins leta 1929 na Univerzi v Chicagu v okviru seminarja vpeljala idejo učenja književnosti v obliki skupinske diskusije o prebranih knjigah s seznama velikanov zahodne literature in filozofije. Na višku delovanja so imeli v ZDA 2700 skupin, poleg tega pa je nastalo še na stotine neformalnih skupin na univerzah, v knjižnicah, civilnih organizacijah in programih za izobraževanje odraslih. Člani teh skupin niso bile več izključno ženske.

Podoben razvoj bralnih skupin kot v ZDA se je dogajal tudi v Veliki Britaniji, le da so jih tam ustanavljali in obiskovali moški, prav tako pa je za Anglijo 17. in 18. stoletja značilno, da so se srečanja prirejala v kavarnah (t. i. *Coffee-house*), kjer je v začetku šlo predvsem za prebiranje časopisov. Grešak (2016) navaja, da je v Angliji 18. stoletja bilo okrog 500 bralnih klubov, ki so šteli približno 20 članov, praviloma samo moške iz družin srednjega razreda. Če so imeli

Podojsteršek, I., Razvoj in delovanje bralnih skupin v slovenskih splošnih knjižnicah: primer Bralnega kluba Tanje Pirš v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

stalne klubske prostore, so lahko ti delovali kot čitalnice z dostopnim gradivom. Člani so bili večinoma učitelji, zdravniki, lekarnarji, odvetniki, trgovci. Razpravljali so o prebranem, si izmenjavali mnenja, nasvete, priporočila, komentarje, kritike. Ženske, ki se v Angliji niso smele vključevati v bralne skupine, so kljub temu bile udeležene v značilni obliki skupinskega branja tistega časa, in sicer glasnega branja po sprejemnicah in salonih. Šele v zadnji tretjini 18. stoletja so se začele krhati prepovedi glede ženskega vključevanja v bralne skupine. Tudi v 19. stoletju so se bralni krožki še naprej razvijali in leta 1889 je vpliven politik John Brown Paton ustanovil *The national home reading union*, organizacijo, ki naj bi z namenom spodbujanja popularnega branja ustanavljala lokalne bralne krožke. Krožki so bili organizirani v treh oblikah, splošni, za mlade in za napredne bralce. Branje je bilo sistematično organizirano, vsi so morali za posamezno diskusijo prebrati predpisano besedilo. Do leta 1912 je bilo dokumentiranih okrog 70.000 bralcev, po smrti Patona pa se je organizacija znašla v finančnih težavah in leta 1930 tudi razpadla.

Podobno kot v ZDA in Veliki Britaniji ima ustanavljanje bralnih skupin in društev tudi pri nas dolgo zgodovino, saj lahko kot predhodnice današnjih bralnih skupin pojmujeemo že čitalnice in čitalniško gibanje, ki se je na Slovenskem razmahnilo v drugi polovici 19. stoletja. Uršič (1999) omenja, da se je za čitalnice po vzoru hrvaških »čitaonic« pri nas najprej navdušil vodilni slovenski politik dr. Janez Bleiweis. Za ustanavljanje čitalnic na Slovenskem je bilo najpomembnejše obdobje v letih od 1860 do 1870. V čitalnicah se je odvijalo kulturno, politično, narodno in družabno življenje. Čitalnice so skušale povezati Slovence in jim vzbuditi občutek narodne pripadnosti. Nastajale so zlasti v mestih, trgih in manjših upravnih središčih, v njih pa se je zbiralo domače meščanstvo in narodno zavedna inteligenca. Čitalnica je bila prostor, kjer so se ljudje zbirali, spoznavali literarna, glasbena in gledališka dela, zgodovino, izmenjevali svoja mnenja, razpravljali so tudi o političnih vprašanjih, čeprav so v svojih pravilih izrecno izključevali politiko. Čitalnica je bila razdeljena na dva prostora, večjega (ki je bil namenjen za družabne prireditve) in manjšega, kjer so bili spravljene časopisi, revije in knjige, zato so ta prostor imenovali »bralnica«. V okviru čitalnic so nastajale tudi knjižnice in največkrat so jih imenovali kar »narodne bukvarnice«. V čitalnice so se lahko samostojno vključevali le moški, ki so bili polnoletni, ženske pa so se lahko včlanile le preko svojega zakonskega partnerja.

Podojsteršek, I., Razvoj in delovanje bralnih skupin v slovenskih splošnih knjižnicah: primer Bralnega kluba Tanje Pirš v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

2.1.1 Razvoj in popularizacija sodobnih bralnih skupin po svetu in pri nas

Ponovni razvoj in popularizacija sodobnih bralnih skupin in klubov se je zgodil v zadnjem desetletju 20. stoletja in prvih letih 21. stoletja predvsem po zaslugi izjemno znane ameriške televizijske voditeljice in igralka Oprah Winfrey, ki je septembra 1996 ustanovila poseben televizijski bralni klub *Oprah's book club* v želji po popularizaciji branja v ZDA. Izbrala je knjigo in jo predstavila v svoji oddaji, njeni gledalci pa so nato imeli en mesec časa, da so knjigo prebrali, ji poslali svoje mnenje in upali, da bodo izbrani kot gostje njenega bralnega kluba. Za Oprahin klub je značilno, da morajo biti bralci osebno prisotni v oddaji, roman je izhodišče za pogovor o širših temah oziroma življenjskih vprašanjih, poudarek pa je na terapevtski uporabi branja in na užitku pri branju. Oprah je kot vidna televizijska osebnost imela izjemno množičen vpliv, saj je po navadi v mesecu dni od napovedi knjige do predvajanja oddaje vsaj del knjige prebralo tudi do pol milijona gledalcev. Obenem je Oprah pozornost bralcev – svojih gledalcev – obrnila tudi h knjižnicam (ki so že tradicionalno gostile bralne skupine) in posledično so okrepljeno delovale tudi njihove lastne bralne skupine, dobile pa so tudi nove bralce, ki prej niso zahajali v knjižnice (Grešak, 2016).

Nekako po vzoru bralnega kluba Oprah Winfrey je tudi pri nas nastalo gibanje za širjenje bralne kulture kot užitka v sodelovanju Andragoškega centra RS in dr. Mance Košir. Andragoški center je sicer že leta 1992 začel z dejavnostjo študijskih krožkov za širjenje bralne kulture, leta 1998 pa se je povezal z dr. Koširjevo, ki je v sezoni 1998/99 začela voditi uspešne bralne klube v Cankarjevem domu z naslovom *Berite z Manco Košir*. Temeljne usmeritve bralnega študijskega krožka Mance Košir so (Košir in Novak, 1999):

- Udeleženci študijskih krožkov so tisti odrasli, ki imajo potrebo po branju, deljenju bralskih doživetij v skupnosti in širjenju »bralnega virusa« v ožji lokalni, regionalni in širši slovenski prostor. V enem krožku je lahko največ 12 udeležencev.
- Eden glavnih ciljev je širitev bralne kulture, povezovanje z ljudmi, da bi več brali in radostno delili svoje bralske izkušnje.
- Krožki morajo trajati najmanj 20 ur. Udeleženci so dolžni prebrati mesečno najmanj eno knjigo v slovenskem jeziku, praviloma beletristično slovenskega avtorja. Vodje in mentorji krožkov v sodelovanju z dr. Koširjevo sugerirajo nekaj naslovov, sicer pa upoštevajo interese udeležencev krožkov. O branih knjigah oziroma pogovoru na

Podojsteršek, I., Razvoj in delovanje bralnih skupin v slovenskih splošnih knjižnicah: primer Bralnega kluba Tanje Pirš v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

študijskem krožku udeleženci poročajo javnosti: v lokalni, regionalni ali nacionalni množični medij (tisk, radio, televizija).

- Gre za neformalno učenje in razvijanje demokratične komunikacije. Zato: dialog, javno nastopanje slehernega člana krožka, diskusija, delo po parih in manjših skupinah, organiziranje obiskov, pisanje poročil o delu in sporočil za javnost.

Potrebno je poudariti, da pri obeh omenjenih primerih bralnih skupin ne gre za klasična primera bralnih skupin¹, ampak za javna srečanja, katerih poglavitni namen je promocija in popularizacija branja in pogovora o prebranih knjigah, medtem ko se bralne skupine v knjižnicah, kavarnah in po domovih odvijajo v zaprtem krogu v stran od oči javnosti in zato potekajo v bolj sproščenem in neformalnem vzdušju, kar je ena od pomembnih značilnosti tovrstne oblike bralne aktivnosti. V nadaljevanju pisne naloge se bomo osredotočili predvsem na značilnosti tega tipa bralnih skupin.

2.2 ZNAČILNOSTI IN OBLIKE BRALNIH SKUPIN

Kot smo omenili že v začetnih opredelitvah bralnih skupin, jim je skupno, da gre za skupino udeležencev, ki se srečujejo z namenom, da skupaj kaj preberejo, se o knjigah pogovarjajo, delijo svojo bralno izkušnjo in s tem povezane osebne izkušnje in se na tak način tudi družijo in zabavajo.

Grešak (2016) na podlagi analize obstoječih bralnih skupin navaja nekatere njihove najbolj splošne značilnosti. Tako so lahko bralne skupine izključno moške, ženske ali mešane, čeprav prevladujejo ženske. Skupine so lahko zaključene, zaprte skupine s stalnim članstvom, ki le občasno sprejemajo kandidate za nove člane, ali stalno odprte. Štejejo od 5 do 20 članov, v povprečju pa po navadi od 8 do 12. Starost članov je navadno med 30 in 50 ter več let, vendar prevladujejo člani, ki so stari 40 let in več. Člani so lahko med seboj povezani družinsko, pogosto prijateljsko, lahko gre za skupino sodelavcev ali vsaj pripadnikov istega poklica, lahko pa se namenoma zberejo zelo različni izobrazbeni in poklicni profili. Člane se lahko nabira čisto naključno, s pomočjo oglasov v medijih, knjižnicah, knjigarnah, spletnih omrežjih. Sčasoma se med člani, tudi če se pred tem niso poznali, lahko spletejo prijateljske vezi. Skupine lahko

¹ Kot klasičen primer bralnih skupin mislimo na zasebne bralne skupine, organizirane v knjižnicah, kavarnah in domovih, medtem ko gre pri študijskih krožkih Mance Košir za javne bralne skupine, v primeru knjižnega kluba Oprah pa za televizijsko bralno skupino.

Podojsteršek, I., Razvoj in delovanje bralnih skupin v slovenskih splošnih knjižnicah: primer Bralnega kluba Tanje Pirš v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

organizirajo zainteresirani posamezniki ali razne ustanove, na primer knjižnice, knjigarne in založbe, izobraževalne ustanove, državne organizacije za promocijo branja in pismenosti idr. Srečanja potekajo v zasebnih domovih, knjižnicah, knjigarnah, kavarnah in pivnicah, čeprav je najpogostejši prostor delovanja bralnih skupin ravno knjižnica.

Rabzelj (2017) predstavlja tudi nekaj tipičnih lastnosti bralnih skupin, ki jih povzema po Duncanu. Omenjene lastnosti bralnih skupin so naslednje (Duncan, 2014, v Rabzelj, 2017, str. 7):

- Obvezen vir učenja v bralni skupini je besedilo. To so lahko pesmi, kratke zgodbe, romani, povesti, pravljice itn. Pomembno je, da gre za besedilo v fizični obliki in da se ga glasno ali tiho bere v bralni skupini ali da se o njem pogovarja.
- V bralni skupini poteka izmenjava mnenj. V bralni skupini mora potekati vzajemno sodelovanje in aktivno udejstvovanje vseh udeležencev.
- V bralni skupini so vzpostavljeni enakopravni odnosi brez hierarhije vlog. Vsi udeleženci so enakovredni.
- V skupini poteka medsebojno učenje. Udeleženci se učijo iz prebranega besedila in drug od drugega.
- Diskusija je najpogostejše uporabljena metoda. Bistvo bralne skupine predstavljajo pogovor o prebranem besedilu, izmenjava mnenj o besedilu ter osebne in druge zgodbe, ki jih besedilo spodbudi.

Grešak (2016, str. 24) poudarja, da »bralne skupine niso akademske skupine. Značilna je neformalnost, odprt pogovor, digresije, humor.« Neformalnost in sproščenost v oblikah bralnih skupin omenjata tudi Bajda in Habjan (2002), ki se sodelovanja v bralnih skupinah lotevata še z vidika motivacije članov skupin. Poudarjata, da gre pri sodelovanju v bralnih skupinah za prostovoljno delovanje, pri katerem je v katerikoli aktivnosti ključna motivacija posameznika. Pri udeležencih bralnih krožkov je izrazita notranja motivacija. Značilno za take bralce pa je (Bajda in Habjan, 2002) :

- uporaba dobre strategije razumevanja,
- radovednost,
- postavljanje ciljev,
- reguliranje truda glede na postavljene cilje,

Podojsteršek, I., Razvoj in delovanje bralnih skupin v slovenskih splošnih knjižnicah: primer Bralnega kluba Tanje Pirš v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

- delitev izkušenj z ostalimi člani krožka,
- dobra samopodoba, samozavest,
- nagrada je novo znanje, užitek.

2.3 OBLIKE IN METODE DELA V BRALNIH SKUPINAH

Bralne skupine se navadno dobivajo enkrat mesečno na isti dan in ob isti uri, lahko tudi na dva tedna ali tedensko ali bolj poredko, na dva meseca ali celo manj. Navadno imajo poletni premor. Srečanje navadno traja od ene do dveh ur, lahko tudi več. Po navadi je čas razdeljen na druženje in klepet ter glavno pogovorno temo, ki ji lahko sledi tudi izbiranje naslednje teme/knjige (Grešak, 2016).

Osrednji dogodek srečanja bralne skupine je torej pogovor o izbrani temi oziroma knjigi, pri čemer je najprimernejša in tudi najpogostejša metoda dela metoda diskusije. »Načrtovanje časa in vodenje te metode zahtevata veliko fleksibilnosti; pogovor med udeleženci mora potekati sproščeno, vsak mora imeti priložnost predstaviti svoje mnenje, stališča, poglede in upoštevati je treba enakopravnost med udeleženci. Pomembno je, da se ti med seboj poslušajo.« (Rabzelj, 2017, str. 8) Rezultati španske študije (Álvarez-Álvarez, 2016) kažejo, da je več kot 50 % časa diskusije namenjenega pogovoru o samem literarnem delu in njegovih prvinah (naslovu, vsebini dela, literarnem slogu, karakterizaciji literarnih subjektov ipd.), medtem ko 31 % časa predstavlja izmenjava osebnih izkušenj in stališč udeležencev o temah, ki jih je sprožilo branje in razmišljanje o prebranem literarnem delu.

Da bralni krožki za odrasle temeljijo na skupinski diskusiji o prebranih knjigah, branju priljubljenih ali nerazumljenih odlomkov, ki si jih posamezen član bralnega krožka izbere za poglobitev s pogovorom v skupini, ugotavljata tudi Bajda in Habjan (2002), ki poudarjata tudi timski duh bralnih skupin s trditvijo, da je poglavitni namen bralnih krožkov druženje v skupini, ki ima jasno začrtane posamezne vloge, hkrati pa deluje kot tim in kot je za skupinsko delo značilno, so tudi bralni krožki organizacijska tvorba, ki deluje na osnovi vzajemnosti in sodelovanja med različnimi člani:

- animator ali idejni vodja,
- mentor ali organizator,
- ostali člani, brez katerih bralni krožki ne bi obstajali.

Podojsteršek, I., Razvoj in delovanje bralnih skupin v slovenskih splošnih knjižnicah: primer Bralnega kluba Tanje Pirš v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

S tem pa smo že pri vlogi mentorja v bralnih skupinah, ki ji bomo namenili nekaj pozornosti v naslednjem poglavju.

2.4 VLOGA MENTORJA V BRALNIH SKUPINAH

Večina raziskovalcev bralnih skupin omenja pomen mentorja. Tako Grešak (2016) navaja, da ima lahko bralna skupina voditelja ali moderatorja ali pa se v vlogi voditelja srečanja izmenjujejo vsi člani oziroma delujejo kot enakovredni udeleženci. O mentorju in njegovi vlogi piše tudi Rabzelj (2017), ki povzema Duncana. Le-ta pravi, da obstajajo skupine, ki jih vodijo udeleženci sami brez mentorja in take, ki mentorja imajo. Iz tega lahko sklepamo, da nekatere bralne skupine nimajo mentorjev, čeprav jih v večini primerov vendarle imajo.

Bajda in Habjan (2002, str. 23) poudarjata, da »mentor krožka nima vloge klasičnega učitelja, ampak je le eden od udeležencev. Njegove naloge so bolj administrativne narave, saj skrbi za sistematično in organizirano delo krožka.« Konkretno naloge, ki naj bi jih opravljal mentor bralnega krožka so po Grešak (2016) naslednje: pred srečanjem študijsko prebere knjigo in jo na začetku srečanja na kratko postavi v kontekst, potem pa prepusti besedo udeležencem. Po potrebi usmerja pogovor z vprašanji in omejuje pregostobesedne ali pozove k besedi pretiže udeležence. Priprava voditelja naj bi vsebovala naslednje naloge: dvakrat prebere knjigo, poišče kritike, intervju z avtorjem, njegov življenjepis, opus, pripravi teme, vprašanja, razlage za izbor. Jasna Mlakar, moderatorica Rotovškega bralnega kluba v Mariborski knjižnici, v svojem prispevku pripravo na vodenje bralnega kluba opiše takole: »Seveda je nujno dobro poznavanje besedila, kako do njega priti, pa je povsem individualno. Zase lahko rečem, da gotovost pridobim po tretjem, včasih celo četrtem branju. /.../ Prvo branje poteka v skladu s procesi naravnega branja, ko se intuitivno zaženem v knjigo in se brez nadzora prepustim bralnemu užitku. Takrat besedilo začutim. Da ga podrobno razumem, pa se ne morem izogniti bolj šolskemu principu pri drugem branju, ko berem s pisalom in beležnico ter si zapisujem vtise in ideje za vprašanja. Tretje branje je spet nekoliko bolj sproščeno in potrditev izsledkov drugega branja.« (Mlakar, 2019)

Čeprav je torej vloga mentorjev bralnih skupin bolj motivacijske in povezovalne narave, je zaželeno, da ima tudi literarnozgodovinsko in literarnoteoretsko znanje. Takšnega mnenja je tudi Saksida (2017, str. 320), ki navaja, da je »poleg ustrezne bralne motivacije ključna vloga mentorja branja – in to ne le pri povezovanju raznovrstnih bralnomotivacijskih izzivov, ampak

Podojsteršek, I., Razvoj in delovanje bralnih skupin v slovenskih splošnih knjižnicah: primer Bralnega kluba Tanje Pirš v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

tudi pri izbiri gradiva, oblikovanju izbranih nalog ter vrednotenju bralnih dosežkov.« Omenimo naj še, da je v sklopu študijskih bralnih krožkov z Manco Košir Andragoški center RS tudi načrtno izobraževal mentorje v ta namen (Košir in Novak, 1999), trenutno pa tečaje za moderatorje bralnih klubov v obliki spletnih webinarjev izvaja KUD Police Dubove v sodelovanju s Knjižnico Ivančna Gorica, portalom Dobreknjige.si in Javnim skladom RS za kulturne dejavnosti². Začetne in nadaljevalne stopnje webinarja za moderatorje bralnih klubov se je udeležil tudi avtor pisne naloge.

2.5 VLOGA KNJIŽNICE

Knjižnice imajo v zvezi z bralnimi skupinami pglavitno vlogo, saj so prostor, kjer se odvija večina današnjih bralnih skupin. Največkrat so idejni vodje organiziranja bralnih krožkov bibliotekarji določene knjižnice. Če pa je animator kdo drug, potem so bibliotekarji navadno mentorji ali povezovalci, kadar so gostitelji bralnih skupin (Bajda in Habjan, 2002).

Poleg prostora za organizacijo bralnih skupin nudijo knjižnice tudi podporo v obliki knjižničnega gradiva, saj lahko udeležence oskrbijo z zadostnim številom izvodov izbranega dela, pripravijo lahko priporočilne bralne seznane in skrbijo za promocijo bralnih skupin ter privabljajo in predlagajo nove člane. Pomen knjižničarjev pri izbiri gradiva in pripravi programa bralne skupine v raziskavi o bralnih skupinah v hrvaških splošnih knjižnicah omenjata tudi Duić in Anđić (2019, str. 106): Glede na to, da so praktično vsi moderatorji po poklicu tudi knjižničarji, so njihovi strokovni nasveti v kombinaciji z željami članov optimalna rešitev za dobro izbiro knjig.

Grešak (2016) navaja podatek, da se v kar dveh tretjinah slovenskih splošnih knjižnic pojavljajo različne oblike bralnih skupin, ki se lahko imenujejo različno, in sicer bralne skupine, bralni klubi, literarne čajanke, bralne urice, tudi bralna značka za odrasle. Videti je, da je zavedanje o pomenu bralnih skupin v splošnih knjižnicah vedno večje, tako je na primer leta 2015 potekalo bibliotekarsko posvetovanje Poti do knjige³ o dobrih praksah širjenja bralne kulture v splošnih knjižnicah, kjer je bilo govora ravno o bralnih klubih in bralni znački za odrasle. Kljub temu

² Podrobnejše informacije o spletnem webinarju za moderatorje bralnih klubov je mogoče najti na spletni strani www.policadubova.org pod zavihkom Prireditve.

³ Poti do knjige je strokovno bibliotekarsko posvetovanje o različnih aktualnih temah, ki ga vsaki dve leti organizira Knjižnica Pavla Golie Trebnje. Omenjena srečanja udeležencem ponudijo priložnost za izmenjavo mnenj, izkušenj in predstavitev primerov dobrih praks, ki jih posamezne knjižnice pri svojem delu že izvajajo. Več informacij o posvetovanju Poti do knjige se nahaja na spletni strani <https://www.tre.sik.si/poti-do-knjige/>.

Podojsteršek, I., Razvoj in delovanje bralnih skupin v slovenskih splošnih knjižnicah: primer Bralnega kluba Tanje Pirš v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

Vilar (2017) navaja zaskrbljujoče podatke nekaterih knjižnic, da njihovi strokovni delavci večinoma niso usposobljeni za tovrstno delo, le približno četrtnina knjižnic pa ocenjuje, da imajo povsem usposobljene delavce za spodbujanje oziroma načrten razvoj bralne kulture.

3 BRALNI KLUB TANJE PIRŠ V POKRAJINSKI IN ŠTUDIJSKI KNJIŽNICI MURSKA SOBOTA

Bralni klub Tanje Pirš, ki deluje v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota, je s srečevanjem začel v bralni sezoni 2007/2008, nastal pa je na osebno pobudo gospe Tanje Pirš, strastne bralke in članice knjižnice, ki je samoiniciativno poiskala zainteresirano skupino članic ter pripravila program srečanj, Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota pa je prijazno odstopila prostor za srečanja. Prvotni namen ustanovitve bralne skupine je bilo predvsem druženje in aktivno preživljanje prostega časa ob pogovoru o prebranih knjigah na izbrano temo. Tanja Pirš je bralni klub izjemno predano vodila 11 sezon, zato ji je skupino v tem času uspelo zelo povezati. Omeniti velja še, da je ves čas njenega vodenja bralna skupina delovala brez posebnega naziva, zgolj kot »bralni klub«. Po smrti ustanoviteljice in dolgoletne vodje bralne skupine Tanje Pirš so tako člani skupine kot tudi Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota izrazili interes za nadaljnje delovanje, zato je septembra 2019 vodenje in moderiranje prevzel Ivo Podojsteršek, avtor pričujoče pisne naloge, skupina pa je v znak spoštovanja in v spomin na ustanoviteljico kluba prevzela uradni naziv Bralni klub Tanje Pirš. Srečanja Bralnega kluba Tanje Pirš se v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota odvijajo enkrat mesečno, in sicer vsak zadnji četrtek v mesecu ob 17.30 uri. Bralna sezona se začne s septembrskim srečanjem in konča z junijskim, ki je namenjeno sproščenemu zaključnemu druženju. V vsaki sezoni se tako zvrsti devet bralnih srečanj ter zaključno srečanje, poletna meseca (julij in avgust) sta počitniška, ko srečanj ni na sporedu. Prostor v knjižnici, namenjen bralnim srečanjem, se imenuje Brankova soba – to je manjša sejna soba z omizjem, okrog katerega se polkrožno razporedijo udeleženci srečanja. V prostoru se nahajajo tudi knjižne police s podarjeno knjižno zbirko pisatelja in publicista Branka Šömna, po katerem se prostor tudi imenuje, kar na srečanjih še dodatno prispeva k domačnemu klubskemu vzdušju.

V sezoni 2020/2021 šteje Bralni klub Tanje Pirš 11 članov različnih starostnih obdobj, od tega devet članic in dva člana. Gre torej za zaprto bralno skupino s stalnimi člani. Dva izmed članov skupine sta hkrati tudi zaposlena kot strokovna knjižničarska delavca Pokrajinske in študijske knjižnice Murska Sobota. Skupino vodi in moderira Ivo Podojsteršek, ki skrbi tudi za pripravo

Podojsteršek, I., Razvoj in delovanje bralnih skupin v slovenskih splošnih knjižnicah: primer Bralnega kluba Tanje Pirš v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

programa srečanj (Priloga 1) in obveščanje članov. Srečanja trajajo uro in pol do dve uri in so navadno sestavljena iz sproščenega začetnega druženja, diskusije o prebrani knjigi oziroma izbrani temi ter kratke napovedi naslednjega srečanja. V preteklosti so srečanja temeljila izključno na izbrani temi oz. izbranem avtorju, kjer je vsak izmed članov prebral eno (lahko pa tudi več) knjig s seznama del, ki so bila predvidena za posamezno srečanje, v zadnjem času pa poskušamo počasi uvajati tudi srečanja, kjer je na voljo samo ena knjiga, tako da vsi člani preberejo isto literarno delo. Prednost takšnega načina dela vidimo predvsem v lažjem razvijanju diskusije, kjer člani predstavijo svoje poglede na prebrano in hkrati slišijo različne poglede drugih članov, srečanja tako ne potekajo več samo kot predstavitve različnih prebranih literarnih del. Kot največjo slabost tovrstnega tipa programa srečanj lahko navedemo, da je velikokrat težko zagotoviti zadostno število izvodov knjige za vse udeležence bralne skupine. Priprava na obravnavo knjige (Priloga 2) poteka tako, da moderator prebere izbrano literarno delo (če je le mogoče vsaj dvakrat), na kratko predstavi vsebino obravnavane knjige ter avtorja, pripravi izbrane citate in vprašanja za diskusijo, poišče morebitne recenzije ali prispevke o delu ter morebitne intervjuje z avtorjem, poišče zanimivosti ipd.

V zadnjem obdobju je na dinamiko in izvedbo srečanj bralnih skupin vplivala tudi epidemija Covid-19, zaradi česar smo tudi v Bralnem klubu Tanje Pirš morali prilagoditi obliko srečevanja. Bralni klub smo tako prestavili v spletno okolje – kar nekaj srečanj v zadnjem času smo izvedli v kombinaciji videokonference in dopisno. Omenjeni temi bomo nekaj pozornosti namenili tudi v predstavitvi rezultatov raziskave.

3.1 POTEK IN PREDSTAVITEV REZULTATOV RAZISKAVE

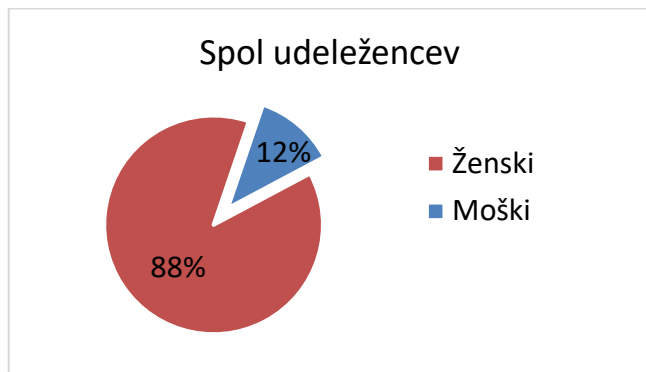
Raziskava je bila opravljena marca 2021 s pomočjo anketnega vprašalnika, ki je bil razdeljen med člane Bralnega kluba Tanje Pirš, zaradi narave raziskovalnih vprašanj in v izogib težavam s premajhnim vzorcem pa so bili k reševanju povabljeni tudi člani bralnih skupin nekaterih drugih splošnih knjižnic, in sicer: Rotovski bralni klub (Mariborska knjižnica – enota Rotovž), Bralni krožek Žarek (Knjižnica Logatec), Bralni klub Kranjska Čbelica (Mestna knjižnica Grosuplje – Krajevna knjižnica Ivančna Gorica) in druge bralne skupine, ki delujejo v sodelovanju s Knjižnico Ivančna Gorica in KUD Police Dubove. Anketni vprašalnik je tako izpolnilo 10 članov Bralnega kluba Tanje Pirš, vsega skupaj je vprašalnik reševalo 68 anketirancev, od tega jih je anketo v celoti izpolnilo 62 anketirancev, 6 pa samo delno.

Podojsteršek, I., Razvoj in delovanje bralnih skupin v slovenskih splošnih knjižnicah: primer Bralnega kluba Tanje Pirš v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

Vprašalnik je glede na raziskovalna vprašanja razdeljen v štiri sklope, in sicer na demografski del, ki zbira podatke o strukturi udeležencev bralne skupine, na vprašanja o dejavnostih bralne skupine za spodbujanje bralne kulture in pismenosti udeležencev, vprašanje, vezano na delovanje bralne skupine v prostorih knjižnice, ter del z vprašanji o moderatorjih bralnega kluba. Anketo sestavlja 12 vprašanj zaprtega in odprtega tipa.

3.1.1 Struktura udeležencev

Kot že omenjeno, obiskuje v sezoni 2020/2021 Bralni klub Tanje Pirš v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota 11 članov, od tega 9 žensk in 2 moška. Če delež primerjamo z rezultati naše ankete (Slika 1), kjer je ženski spol označilo 60 anketirank (88 %) in moškega 8 anketirancev (12 %), lahko ugotovimo, da se razmerje med spoloma udeležencev bralnih skupin v vseh primerih nagiba občutno v korist žensk. Podobne rezultate sta izkazovali tudi predhodni raziskavi avtorice Rabzelj (2017) na primeru analize bralnih skupin za odrasle v slovenskih splošnih knjižnicah ter Duić in Anđić (2019) na primeru analize bralnih skupin v splošnih knjižnicah večjih hrvaških mest.

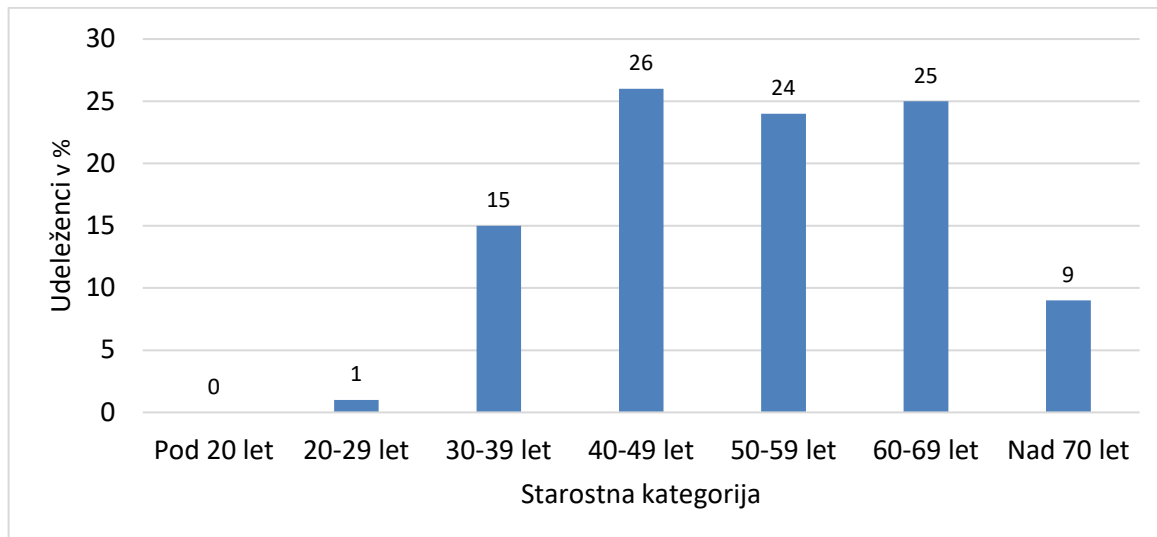

Slika 1: Struktura udeležencev – spol

Glede starostne strukture je skupina Bralnega kluba Tanje Pirš precej raznolika, za starostne kategorije lahko tako rečemo, da so relativno enakovredno zastopane, in sicer: ena udeleženka spada v starostno kategorijo 20–29 let, dva udeleženca v kategorijo 30–39 let, dva udeleženca v kategorijo 40–49 let, v starostno kategorijo 50–59 let sodijo štirje udeleženci in v kategorijo 60–69 let prav tako dva udeleženca. Če podatke primerjamo s podatki vseh anketirancev ostalih bralnih skupin (Slika 2), lahko ugotovimo, da prevladujejo tri starostne kategorije, in sicer med 40 in 69 leti, ki predstavljajo vsega skupaj kar tri četrtine vseh udeležencev (51 anketirancev),

Podojsteršek, I., Razvoj in delovanje bralnih skupin v slovenskih splošnih knjižnicah: primer Bralnega kluba Tanje Pirš v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

skupina udeležencev nad 50 let pa predstavlja kar 58 % (39 anketirancev). V tem smislu lahko zaključimo, da so udeleženci Bralnega kluba Tanje Pirš nekoliko mlajši od povprečja.

Slika 2: Struktura udeležencev – starost

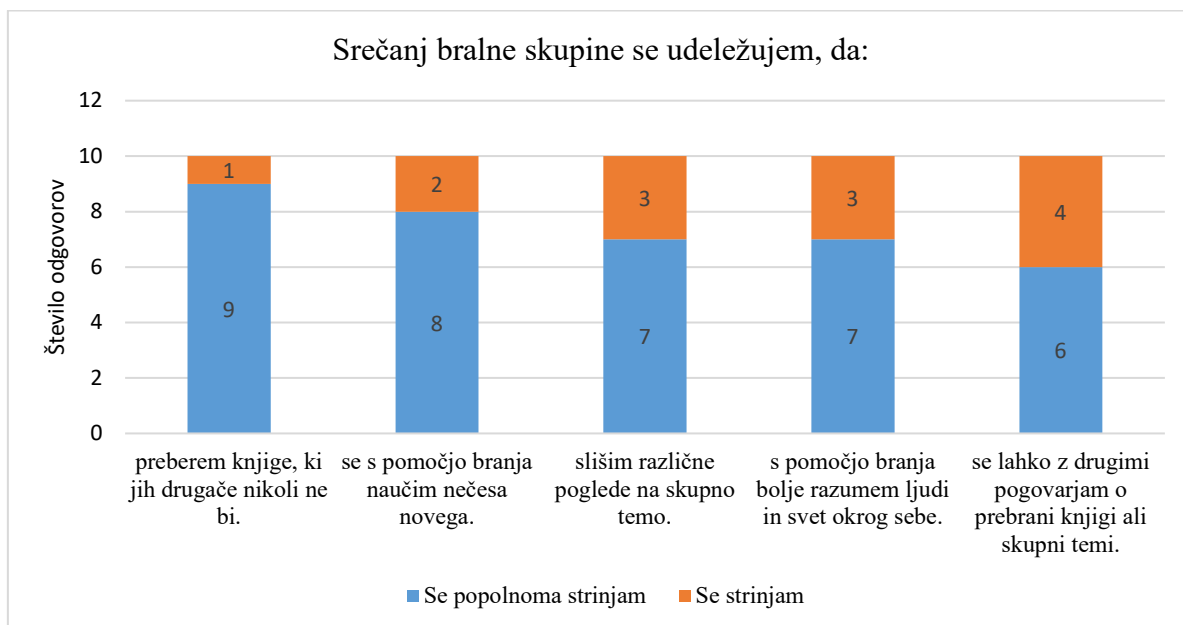
3.1.2 Analiza obiska in dejavnosti bralne skupine

S pomočjo zaprtega tipa vprašanj smo pri udeležencih bralne skupine želeli preveriti, kateri so po njihovem mnenju poglavitni razlogi za članstvo in udeležbo na srečanjih ter katere od dejavnosti, ki jih spodbuja njihova bralna skupina, jim predstavlja največje zadovoljstvo. Prav tako smo želeli ugotoviti, kako članstvo v bralni skupini vpliva na raven bralne kulture in bralne kondicije članov.

Pri četrtem vprašanju anketnega vprašalnika (Priloga 3) so anketiranci morali označiti stopnjo strinjanja s trditvami na petstopenjski lestvici, trditev pa se je glasila: Srečanj bralne skupine se udeležujem, da: aktivno preživljam svoj prosti čas; srečujem ljudi s podobnimi interesi; vsak mesec nekaj preberem; spoznam in preberem knjige, ki jih drugače nikoli ne bi prebral/-a; se lahko z drugimi pogovarjam o prebrani knjigi ali skupni temi; slišim različne poglede na skupno temo; se s pomočjo branja naučim nekaj novega; s pomočjo branja in diskusije o prebranem bolje razumem druge ljudi in svet okrog sebe. Zaradi kompleksnosti in velike skladnosti rezultatov med člani Bralnega kluba Tanje Pirš in člani ostalih bralnih klubov bomo v tem delu predstavili samo rezultate Bralnega kluba Tanje Pirš ter omenili samo trditve, pri katerih je prišlo do večjih odstopanj z ostalimi anketiranci.

Podojsteršek, I., Razvoj in delovanje bralnih skupin v slovenskih splošnih knjižnicah: primer Bralnega kluba Tanje Pirš v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

Najpomembnejši razlog, zakaj se udeležujejo srečanj bralne skupine, je pri članih Bralnega kluba Tanje Pirš to, da spoznajo in preberejo knjige, ki jih drugače nikoli ne bi prebrali, saj je pri tej trditvi kar 9 od 10 članov izbralo najvišjo stopnjo strinjanja (»se popolnoma strinjam«), eden od udeležencev pa je izbral »se strinjam«. Prav pri tej trditvi prihaja tudi do največjih odstopanj z odgovori članov drugih bralnih skupin, saj se jih je samo 28 (47 %) odločilo za odgovor »se popolnoma strinjam«, 22 (37 %) jih je izbralo odgovor »se strinjam« in 10 (16 %) odgovor »niti niti« (glej Prilogo 4). Drugi najpomembnejši razlog članov Bralnega kluba Tanje Pirš je, da se s pomočjo branja naučijo nekaj novega, kjer je 8 od 10 članov izrazilo največjo stopnjo strinjanja, 2 pa sta izbrala »se strinjam«. Sledita trditvi, da slišijo različne poglede na skupno temo ter da s pomočjo branja in diskusije o prebranem bolje razumejo druge ljudi in svet okrog sebe, pri katerih je »se popolnoma strinjam« izbralo 7 članov kluba, 3 pa so izbrali »se strinjam«. S trditvijo, da se lahko z drugimi pogovarjajo o prebrani knjigi ali skupni temi, se popolnoma strinja 6 članov Bralnega kluba Tanje Pirš, 4 pa se strinjajo. Je pa pri tej trditvi opazno tudi večje odstopanje s člani drugih sodelujočih bralnih skupin, ki so ravno s to trditvijo izrazili najvišjo stopnjo strinjanja – 47 (76 %) vseh anketirancev se popolnoma strinja in 15 (24 %) anketirancev se s trditvijo strinja (glej Prilogo 4). Najnižjo stopnjo strinjanja tako pri članih Bralnega kluba Tanje Pirš kot pri članih ostalih skupin dosežata trditvi, da aktivno preživljajo svoj prosti čas ter da vsak mesec nekaj preberejo. Najpomembnejše razloge, zakaj se člani Bralnega kluba Tanje Pirš udeležujejo srečanj bralne skupine, prikazuje Slika 3.

Slika 3: Bralni klub Tanje Pirš - udeležba na srečanjih bralne skupine

Podojsteršek, I., Razvoj in delovanje bralnih skupin v slovenskih splošnih knjižnicah: primer Bralnega kluba Tanje Pirš v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

Podobno kot na četrto vprašanje anketnega vprašalnika, so anketiranci odgovarjali na šesto vprašanje (Priloga 3), kjer so morali na petstopenjski lestvici izraziti zadovoljstvo z dejavnostmi, ki jih spodbuja bralna skupina. Tudi pri tem vprašanju ni prišlo do posebnih odstopanj med člani Bralnega kluba Tanje Pirš in člani bralnih skupin v drugih sodelujočih knjižnicah, zato bomo predstavili samo najpomembnejše ugotovitve rezultatov Bralnega kluba Tanje Pirš. Udeleženci kluba na srečanjih tako najraje poslušajo bralne izkušnje drugih ter zanimivosti o življenju avtorja, njegovem delu in kritikah. Zelo pomemben del srečanja jim predstavlja tudi druženje. Malenkost manj zadovoljstva čutijo do izražanja svojega mnenja in pripovedovanja o lastni bralni izkušnji, najmanj zadovoljni pa so z glasnim branjem na srečanju in poslušanjem glasnega branja ter zapisovanjem citatov in svojih misli o prebranem.

Zanimalo nas je tudi, ali člani bralne skupine preberejo več, manj ali enako število knjig kakor prej, odkar obiskujejo bralno skupino. Rezultati članov Bralnega kluba Tanje Pirš so predstavljeni v Tabeli 1.

Tabela 1: Člani Bralnega kluba Tanje Pirš in prebrane knjige

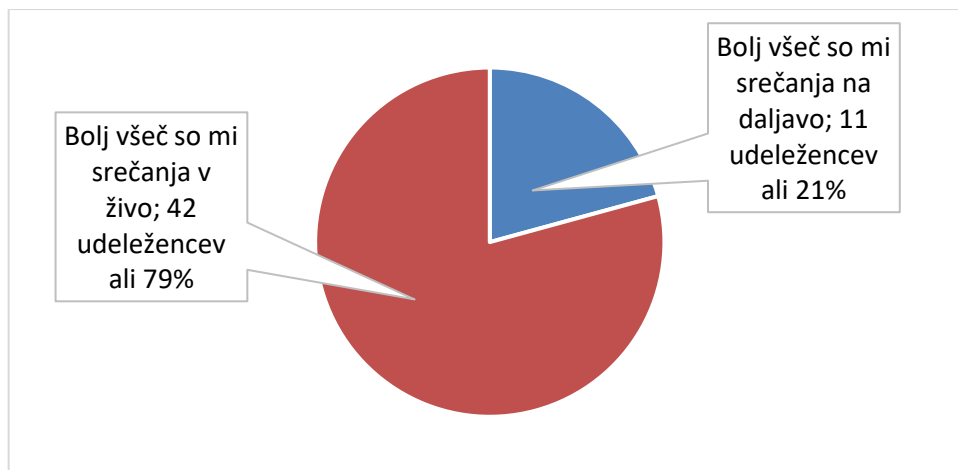
Odkar obiskujem bralno skupino, preberem:		
	Št. udeležencev	Odstotek
1. več knjig.	7	70 %
2. manj knjig.	/	/
3. enako število knjig kakor prej	3	30 %

Rezultati so skladni tudi s poročanjem udeležencev drugih bralnih skupin, saj jih več knjig kakor prej prebere 41 anketirancev (65 %), 20 anketirancev (32 %) prebere enako število knjig, 2 člana bralnih skupin (3 %) pa poročata, da odkar obiskujeta bralno skupino, prebereta manjše število knjig.

Srečanja Bralnega kluba Tanje Pirš so se med epidemijo novega koronavirusa preselila v spletno obliko, in sicer so bila izvedena v kombinaciji spletnih videokonferenc preko aplikacije Zoom in dopisno preko elektronske pošte. Z raziskavo smo želeli ugotoviti, kolikšen delež bralnih skupin je tudi drugod prešel na srečevanje na daljavo, predvsem pa nas je zanimal odziv udeležencev, torej katera oblika bralnih srečanj jim bolj ustreza oziroma jim je bolj všeč in zakaj. Anketirance smo zato prosili, da svojo izbiro tudi utemeljijo z odgovorom odprtega tipa. Kar 85 % oziroma 53 udeležencev bralnih skupin je poročalo, da je njihova bralna skupina delovala tudi v času epidemije covid-19, da se njihova bralna skupina med epidemijo ni srečevala, je odgovorilo 9 anketirancev. Na vprašanje, katera oblika srečevanja jim je bolj všeč

Podojsteršek, I., Razvoj in delovanje bralnih skupin v slovenskih splošnih knjižnicah: primer Bralnega kluba Tanje Pirš v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

in zakaj, so odgovarjali samo udeleženci, katerih bralne skupine so v času epidemije delovale. Rezultate prikazuje Slika 4.

Slika 4: Katera oblika srečevanja vam je bolj všeč?

Iz diagrama je razvidno, da je več kot tri četrtine udeležencev bralnih skupin poročalo, da se raje srečujejo v živo. V utemeljitev so večinoma navedli enega od naslednjih treh razlogov: fizični in očesni stik na srečanjih v živo je pristnejši (kar 22 odgovorov lahko uvrstimo v to kategorijo); pomemben del srečanj bralne skupine predstavlja tudi druženje (10 odgovorov); na srečanjih v živo se diskusija lažje razvije (14 odgovorov). Anketiranci, ki so jim bolj všeč srečanja na daljavo, so kot razlog navedli izključno samo prihranek na času in logistiki (»ni treba od doma«, »knjižnica ni v mojem domačem kraju«). Člani Bralnega kluba Tanje Pirš so odgovarjali podobno, kar 9 od 10 članom je bolj všeč srečevanje v živo, kot razlog pa so navedli izključno tri zgoraj predstavljene odgovore. Samo eni udeleženci kluba so bolj všeč srečanja na daljavo.

3.1.3 Vloga knjižnice in moderatorja pri izvedbi bralne skupine

Glede na to, da se anketiranci na bralnih srečanjih srečujejo v slovenskih splošnih knjižnicah, nas je v raziskavi zanimalo, v čem so po njihovem mnenju prednosti ali slabosti srečevanja ravno v knjižnici. Udeležencem smo postavili vprašanje odprtega tipa. Omenimo naj, da so bili anketiranci očitno še pod vtisom vprašanja o srečevanju na daljavo in v živo, tako da jih je kar nekaj odgovorilo v podobnem stilu. Kljub temu lahko iz odgovorov izluščimo tudi tiste, ki neposredno vrednotijo knjižnični prostor kot prostor srečanj bralne skupine. Anketiranci kot prednosti navajajo predvsem primeren ambient, prijetno in mirno okolje ter bližino knjig. Trije

Podojsteršek, I., Razvoj in delovanje bralnih skupin v slovenskih splošnih knjižnicah: primer Bralnega kluba Tanje Pirš v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

anketiranci so kot slabost navedli le časovno omejenost na delovni čas knjižnice. Nekaj najbolj reprezentativnih odgovorov se glasi:

»Knjižnica sama po sebi ponuja pozitivno bralno energijo zaradi obkroženosti s knjigami, pretočnosti, možnostjo kadarkoli vzeti v roke željeno knjigo.«

»Dostopnost knjig, o katerih teče beseda, primerno vzdušje, takoj si lahko izposodiš in vrneš knjigo za bralni klub, izkušnost vodij bralnega kluba.«

»Prednost je dostopnost in neposredna bližina knjig in njihove izposoje, nekako bralni klub »paše« v prostore knjižnice.«

»Prednosti: nevtrarno področje, obilica knjig pri roki. Pomanjkljivosti: uskladiti odpiralni čas knjižnice s terminom za izvedbo srečanja članov.«

»V glavnem vidim prednost v tesni zvezi med knjižnico in branjem.«

»Prednosti, da si spotoma lahko izposodiš nove knjige; slabost, da si časovno omejen na delovni čas knjižnice.«

»Prednost, da smo med knjigami, kar ima poseben učinek na ljubitelje branja in da lahko še kaj pogledamo in si obravnavamo knjigo izposodimo ali jo rezerviramo; slabost: omejeni na čas odprtosti knjižnice.«

Zadnji dve vprašanji anketnega vprašalnika sta bili namenjeni ugotavljanju stanja na področju vodenja bralnih skupin. V prvi vrsti nas je zanimalo, ali imajo bralne skupine, ki jih obiskujejo anketiranci, vodjo/moderatorja in če da, kdo bralno skupino vodi. Ugotavljali smo, kolikšen delež bralnih skupin, ki delujejo v splošnih knjižnicah, vodijo in moderirajo strokovni knjižničarski delavci. Kot že omenjeno vodi Bralni klub Tanje Pirš avtor te pisne naloge, ki je v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota zaposlen kot bibliotekar, hkrati pa je član kluba še eden izmed strokovnih knjižničarskih delavcev knjižnice, torej sta 2 od 11 članov skupine v knjižnici tudi zaposlena. Rezultate anketnega vprašalnika prikazuje Tabela 2.

Tabela 2: Ima vaša bralna skupina vodjo/moderatorja?

	Št. odgovorov	Odstotek
Da, bralno skupino vodi knjižničar.	38	61 %
Da, bralno skupino vodi zunanji sodelavec.	17	27 %
Ne, naša bralna skupina nima moderatorja.	2	3 %
Drugo.	5	9 %

Če predpostavimo, da lahko tri od petih odgovorov pod kategorijo »Drugo« uvrstimo med odgovore, da bralno skupino vodi knjižničar (odgovori so se glasili: »notranji sodelavec«, »skupino vodita knjižničarka in zunanja sodelavka« – v tandemu in »bralno skupino vodi

Podojsteršek, I., Razvoj in delovanje bralnih skupin v slovenskih splošnih knjižnicah: primer Bralnega kluba Tanje Pirš v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

direktorica knjižnice«), se rezultat v korist strokovnih knjižničarskih delavcev, ki so hkrati tudi moderatorji bralne skupine povzpne na 41 odgovorov, kar predstavlja 66 %.

Ob zaključku raziskave smo udeležence povprašali, katere so po njihovem mnenju najpomembnejše naloge moderatorja bralne skupine. V ta namen smo pripravili vprašanje zaprtega tipa s ponujenim seznamom desetih nalog, izmed katerih so anketiranci morali izbrati tri. Na vprašanje je ustrezno odgovorilo 60 anketirancev. Rezultati so predstavljeni v Tabeli 3.

Tabela 3: Najpomembnejše naloge moderatorja bralne skupine

	Št. odgovorov	Odstotek
Vodi diskusijo in skrbi za kulturni nivo razprave.	56	93 %
Pripravi program srečanj.	42	70 %
Skrbi za obveščanje članov.	28	47 %
Na srečanje povabi goste (avtorje, prevajalce, kritike...).	18	30 %
Pripravi strokovno predavanje o prebranem literarnem delu in avtorju.	10	17 %
Priskrbi zadostno število izvodov knjige.	7	12 %
Skrbi za promocijo skupine.	6	10 %
Izbere in pripravi prostor srečanja.	6	10 %
Privablja nove člane.	4	7 %
Poskrbi za pogostitev.	0	/

Iz rezultatov vidimo, da so tri najpomembnejše naloge moderatorjev bralne skupine po mnenju udeležencev, da vodi diskusijo in skrbi za kulturni nivo razprave, saj je to možnost izbralo kar 56 od 60 tistih, ki so ustrezno odgovorili na vprašanje, kar predstavlja 93 % odgovorov; da pripravi program srečanj, je izbralo 42 članov bralnih skupin ali 70 %; in da skrbi za obveščanje članov je izbralo 28 anketirancev ali 47 %. Omenimo naj še nalogo, da na srečanje povabi goste, kar meni 18 anketirancev ali 30 %. Pri odgovorih članov Bralnega kluba Tanje Pirš lahko razberemo praktično identične rezultate, saj je prav vseh 10 anketiranih članov kot najpomembnejšo nalogo izbralo vodenje diskusije, sledi priprava programa srečanj z 8 izbirami in obveščanje članov, kar je izbralo 6 članov Bralnega kluba Tanje Pirš. Štirje člani so označili tudi, da poskrbi za povabilo gostov na srečanje.

3.2 RAZPRAVA

Pri rezultatih o strukturi udeležencev ni med člani Bralnega kluba Tanje Pirš in strukturi primerljivih bralnih skupin ter glede na rezultate nekaterih že opravljenih študij opaziti večjih posebnosti. Izrazito prevladujejo udeleženke bralne skupine, starostna struktura udeležencev pa se nekoliko nagiba v korist starostne skupine nad 50 let. Kljub temu opazamo, da je struktura udeležencev Bralnega kluba Tanje Pirš v primerjavi z drugimi v anketi sodelujočimi bralnimi

Podojsteršek, I., Razvoj in delovanje bralnih skupin v slovenskih splošnih knjižnicah: primer Bralnega kluba Tanje Pirš v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

skupinami nekoliko mlajša od povprečja. To lahko pripišemo predvsem dejstvu, da sta se bralni skupini v prejšnji sezoni pridružili članici, ki spadata v kategorijo 20–29 let in 30–39 let. V prihodnosti bi si želeli v skupino privabiti še koga iz mlajše generacije in še kakšnega moškega člana, saj menimo, da lahko generacijsko in spolno razgibana bralna skupina vodi do bolj raznolikih pogledov na prebrano literarno delo in posledično do bogatejše diskusije na srečanjih.

Analiza obiska in dejavnosti bralne skupine je pokazala, da sta najpomembnejša razloga, zakaj se člani Bralnega kluba Tanje Pirš udeležujejo srečanj ta, da spoznajo in preberejo knjige, ki jih drugače nikoli ne bi prebrali, ter da se s pomočjo branja naučijo nečesa novega. Trditev, da se srečanj bralne skupine udeležujejo zato, da se lahko z drugimi pogovarjajo o prebrani knjigi ali skupni temi, kar je najpogostejši razlog obiska članov drugih bralnih skupin, so člani Bralnega kluba Tanje Pirš postavili šele na četrto mesto po pomembnosti. Prav tako člani bralnega kluba dajejo prednost poslušanju bralnih izkušenj drugih in zanimivosti o življenju avtorja, njegovem delu in kritikah pred izražanjem svojega mnenja in pripovedovanja o lastni bralni izkušnji. Morda gre rezultate tolmačiti s tem, da so srečanja Bralnega kluba Tanje Pirš v preteklosti (v manjši meri pa tudi še danes) potekala na način izbrane teme ali avtorja, kjer je bilo za vsako srečanje na voljo več literarnih del, med katerimi so člani izbirali. Posledično so srečanja potekala bolj kot predstavitve različnih literarnih del drugim članom skupine in manj kot diskusije o skupni knjigi ali temi.

Pri ugotavljanju vplivov obiskovanja bralne skupine na bralno kulturo in bralno kondicijo članov smo izhajali iz predpostavke, da bralne skupine, kot ena izmed dejavnosti splošne knjižnice za promocijo bralne kulture in spodbujanje bralne pismenosti, nanjo vplivajo ugodno. Rezultati so pokazali, da kar 7 od 10 članov Bralnega kluba Tanje Pirš prebere več knjig kot pred obiskovanjem skupine, trije člani pa preberejo enako število knjig kakor prej. Omenimo naj, da se nam rezultat nikakor ni zdel samoumeven, saj bi bil lahko rezultat tudi obraten – bolj natančno in poglobljeno branje s pripravo na diskusijo o prebranem bi se lahko izrazilo tudi v manj prebranih knjigah. S tem lahko tudi potrdimo našo prvo raziskovalno hipotezo (H1): Odkar obiskujejo bralno skupino, preberejo člani več knjig kakor predtem.

Epidemija in ukrepi, povezani z boleznijo covid-19, so v zadnjem obdobju v veliki meri preprečili srečanja bralnih skupin v živo in zahtevali prilagoditev ter preselitev bralnih skupin v virtualno okolje. Situacija nam je omogočila, da med udeleženci bralnih skupin, ki so se iz

Podojsteršek, I., Razvoj in delovanje bralnih skupin v slovenskih splošnih knjižnicah: primer Bralnega kluba Tanje Pirš v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

knjižničnega preselile v virtualno okolje, preverimo, katera izmed oblik srečevanja jim je bolj všeč. Predvidevali smo, da jim je zaradi druženja kot pomembnega sestavnega dela bralnih srečanj ter lažje izvedbe diskusije o prebranem večinsko bolj všeč srečevanje v živo, v prostorih knjižnice. Rezultati članov Bralnega kluba Tanje Pirš pa tudi drugih bralnih skupin so našim predvidevanjem pritrdili. Kljub temu je potrebno omeniti tudi prednosti online bralnih skupin, kot je prihranek pri času, prilagoditvi termina srečanja, ki ga ni nujno usklajevati z odpiralnim časom knjižnice ter dejstvu, da se lahko takšne bralne skupine udeležujejo člani iz najrazličnejših in oddaljenih geografskih območij. Našo drugo hipotezo (H2) smo potrdili: Članom bralne skupine so bolj všeč srečanja v živo.

Tretja hipoteza (H3) je temeljila na predpostavki, da knjižnice niso samo prostor, ki gosti srečanja bralnih skupin, temveč s strokovnim znanjem aktivno prispevajo k razvoju in delovanju le-teh, zato nas je zanimalo, če so moderatorji in vodje bralnih skupin, ki delujejo v splošnih knjižnicah strokovni knjižničarski delavci. Podobna raziskava je bila izvedena na primeru bralnih skupin v splošnih knjižnicah večjih hrvaških mest (Duić in Anđić, 2019, str. 104), kjer so, razen nekaj vodij reških bralnih skupin, vsi anketirani moderatorji bralnih skupin tudi zaposleni kot knjižničarji v svojih knjižnicah, kjer delajo na različnih področjih in oddelkih (kot informatorji, pionirski bibliotekarji, knjižničarji pomočniki, eden izmed vodij pa je direktor knjižnice). Rezultat naše raziskave sledi temu trendu, saj je 66 % članov bralnih skupin, ki se srečujejo v slovenskih splošnih knjižnicah, odgovorilo, da njihovo bralno skupino vodi knjižničar. S tem smo potrdili tudi tretjo raziskovalno hipotezo (H3): Moderatorji bralnih skupin, ki se srečujejo v knjižnicah, so večinoma knjižničarji.

4 ZAKLJUČEK

V pisni nalogi smo predstavili razvoj in delovanje bralnih skupin za odrasle skozi zgodovino in kot reprezentativno aktivnost za promocijo branja in vzpodbujanja bralne pismenosti v slovenskih splošnih knjižnicah. Predstavili smo nekatere značilnosti bralnih skupin in splošne zakonitosti njihovega delovanja predvsem v organizacijskem in metodološkem smislu ter se dotaknili pomembnosti vloge mentorjev in splošnih knjižnic. Predstavili smo razvoj in delovanje Bralnega kluba Tanje Pirš, ki deluje v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota, ter na njegovem in primeru nekaterih drugih bralnih skupin opravili raziskavo s pomočjo anketnega vprašalnika, ki so ga izpolnjevali člani bralnih skupin.

Podojsteršek, I., Razvoj in delovanje bralnih skupin v slovenskih splošnih knjižnicah: primer Bralnega kluba Tanje Pirš v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

Z rezultati raziskave smo potrdili vse tri zastavljene raziskovalne hipoteze, in sicer da preberejo člani, odkar obiskujejo bralno skupino, več knjig, da člani bralnih skupin dajejo prednost srečanjem v fizični obliki v prostorih knjižnice pred srečanji na daljavo preko videokonference, ter da so moderatorji bralnih skupin, ki delujejo v knjižnicah, večinoma tudi zaposleni kot knjižničarji. Kljub temu da smo v raziskavi opravili primerjalno analizo tako, da smo rezultate Bralnega kluba Tanje Pirš primerjali tudi z rezultati drugih bralnih skupin, ter da se določene ugotovitve v precejšnji meri skladajo tudi z rezultati že opravljenih domačih in tujih študij, menimo, da ugotovitev naše pisne naloge ne gre posploševati. Ob študiju literature na izbrano temo, izvedbi raziskave ter spoznavanju najrazličnejših bralnih skupin in njihovih primerov dobrih praks lahko zaključimo, da gre za pisan konglomerat in veliko množico zelo majhnih entitet, ki jih je težko zvesti na skupni imenovalac. Vsaka bralna skupina predstavlja unikat in svet zase.

Posebno pozornost smo namenili tudi problematiki in vprašanju vodenja bralnih skupin v povezavi s strokovnimi delavci knjižnice. Rezultati kažejo, da predstavljajo knjižničarski strokovni delavci večinski delež moderatorjev bralnih skupin, ki delujejo v slovenskih splošnih knjižnicah. Prav v tem smislu vidimo tudi možnosti za nadaljnje raziskave, v katerih bi podrobneje preučili profil in izobrazbo moderatorjev-knjižničarjev, kakšno vlogo in pomen ima pedagoška izobrazba, katere so prednostne kompetence in možnosti za kvalitativni razvoj knjižničarskih strokovnih delavcev pri učinkovitem vodenju bralnih skupin in popularizaciji tovrstne dejavnosti za spodbujanje bralne pismenosti in kulture v slovenskih splošnih knjižnicah. Avtor pričujoče pisne naloge je na primer po svoji osnovni profesiji diplomirani literarni komparativist in profesor slovenščine z opravljeno pedagoško-andragoško izobrazbo z izkušnjami vodenja bralnega kluba tudi v osnovni šoli kot šolski knjižničar, trenutno pa zaposlen kot bibliotekar v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota ter vodja Bralnega kluba Tanje Pirš.

Vsekakor lahko zaključimo, da smo s pomočjo študija literature in raziskave za pisno nalogo podrobneje spoznali nekatere značilnosti in zakonitosti delovanja bralnih skupin in konkretno Bralnega kluba Tanje Pirš v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota, kar nam bo gotovo v pomoč pri nadaljnjem razvijanju omenjene butične dejavnosti za razvijanje bralne kulture z aktivno soudeležbo članov naše knjižnice. Glede na rezultate starostne strukture udeležencev bralnih skupin vidimo poseben izziv in možnosti za napredek predvsem pri vključevanju populacije mlajših odraslih, zato v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska

Podojsteršek, I., Razvoj in delovanje bralnih skupin v slovenskih splošnih knjižnicah: primer Bralnega kluba Tanje Pirš v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

Sobota v prihodnosti načrtujemo tudi vzpostavitev tovrstne bralne skupine v sodelovanju s Klubom prekmurskih študentov.

5 NAVEDENI VIRI IN LITERATURA

Álvarez-Álvarez, C. (2016). Book clubs: an ethnographic study of an innovative reading practice in Spain. *Studies in Continuing Education*, 38(2), 228–242.

Bajda, U. in Habjan, M. (2002). Bralni krožki – sodobni vidiki. *Glas Bralnega društva Slovenije*, 3(1), 19–24.

Duić, M. in Anđić, M. (2019). Čitateljski klubovi u narodnim knjižnicama velikih hrvatskih gradova. *Vjesnik bibliotekara hrvatske*, 62(2), 89–111.

<https://doi.org/10.30754/vbh.62.2.764>

Grešak, K. (2016). *Delovanje bralnih skupin v Mestni knjižnici Ljubljana* [Diplomsko delo]. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.

Košir, M. in Novak, D. (1999). Študijski krožki "Beremo z Manco Košir". V M. Ivšek (ur.), *Bralna sposobnost ima neomejene možnosti razvoja: zbornik Bralnega društva Slovenije* (str. 186–190). Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Mlakar, J. (2019). *Branje v Mariborski knjižnici*. Društvo bibliotekarjev Maribor.
http://www.drustvo-bibliotekarjev.nevladna.org/data/upload/predstavitve/Branje_v_Mariborski_knjiznici.pdf

Rabzelj, A. (2017). *Analiza bralnih skupin za odrasle v splošnih knjižnicah in bralčev odziv na izbrano literarno delo* [Magistrsko delo]. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.

Saksida, I. (2017). Sodelovanje bralne skupnosti pri dialoškem bralnem dogodku. V T. Bešter in D. Vovk (ur.), *Povezovanje, sodelovanje, skupnosti: ustvarimo državo bralcev: zbornik referatov* (str. 315–328). Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.

Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice: (za obdobje 2018–2028). (2019). Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.

Uršič, S. (1999). Čitalnice – posebnost slovenske zgodovine: nastanek, mreža in programi čitalnic v obdobju 1860–1900 ter njihov pomen za izobraževanje odraslih. *Andragoška spoznanja*, 5(3), 69–83.

Podojsteršek, I., Razvoj in delovanje bralnih skupin v slovenskih splošnih knjižnicah: primer Bralnega kluba Tanje Pirš v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

Vilar, P. (2017). *Proaktivna splošna knjižnica za bralno pismenost in bralno kulturo*. Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.

Podojsteršek, I., Razvoj in delovanje bralnih skupin v slovenskih splošnih knjižnicah: primer Bralnega kluba Tanje Pirš v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

PRILOGA 1

BRALNI KLUB TANJE PIRŠ – Program sezone 2020/2021

1. srečanje – 24. september 2020

BILDUNGSROMAN OZIROMA RAZVOJNI ROMAN

J. D. Salinger – Varuh v rži

2. srečanje – 29. oktober 2020

ESEJISTIKA – ROŽANČEVA NAGRADA

2014: Marcel Štefančič – Kdor prej umre, bo dlje mrtev

2015: Andrej Capuder – Povest o knjigah

2016: Robert Simonišek – Trg prostorov in Jure Jakob: Hiše in drugi prosti spisi

2017: Miha Pintarič – Dvojni presledek

2018: Jasmin B. Frelih – Bleda svetloba

2019: Marcel Štefančič – Ivan Cankar, eseji o največjem

2020: Esad Babačić – Veš, mašina, svoj dolg

3. srečanje – 26. november 2020

HARPER LEE

Če ubiješ oponašalca

4. srečanje – 17. december 2020

ZALOŽBA MIŠ – Zbirke Prva zorenja, Z(o)renja in Z(o)renja+

Dostopno :

<https://www.miszalozba.com/zbirke/prva-zorenja/>

<https://www.miszalozba.com/zbirke/zorenja/>

<https://www.miszalozba.com/zbirke/zorenja-2/>

Podojsteršek, I., Razvoj in delovanje bralnih skupin v slovenskih splošnih knjižnicah: primer Bralnega kluba Tanje Pirš v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

5. srečanje – 28. januar 2021

OTROCI IN VOJNA

Anna Frank – Dnevnik

John Boyne – Deček v črtasti pižami

Ruta Sepetys – V morju zrnca soli

Anthony Doerr – Vsa ta nevidna svetloba

Zlata Filipović – Zlatin dnevnik

6. srečanje – 25. februar 2021

FESTIVAL FABULA 2020

Sheila Heti – Materinstvo

7. srečanje – 25. marec 2021

MICHEL HOUELLEBECQ

Podreditev

8. srečanje – 22. april 2021

UROŠ ZUPAN

Pesniška zbirka po izbiri: **Sutre**, Reka, Odpiranje delte, Nasledstvo, Nafta, Lokomotive, Jesensko listje, Copati za hojo po Kitajski, Oblika raja, Avtomobilski bluz, S prsti premikamo topel zrak, Sanjska knjiga.

9. srečanje – 27. maj 2021

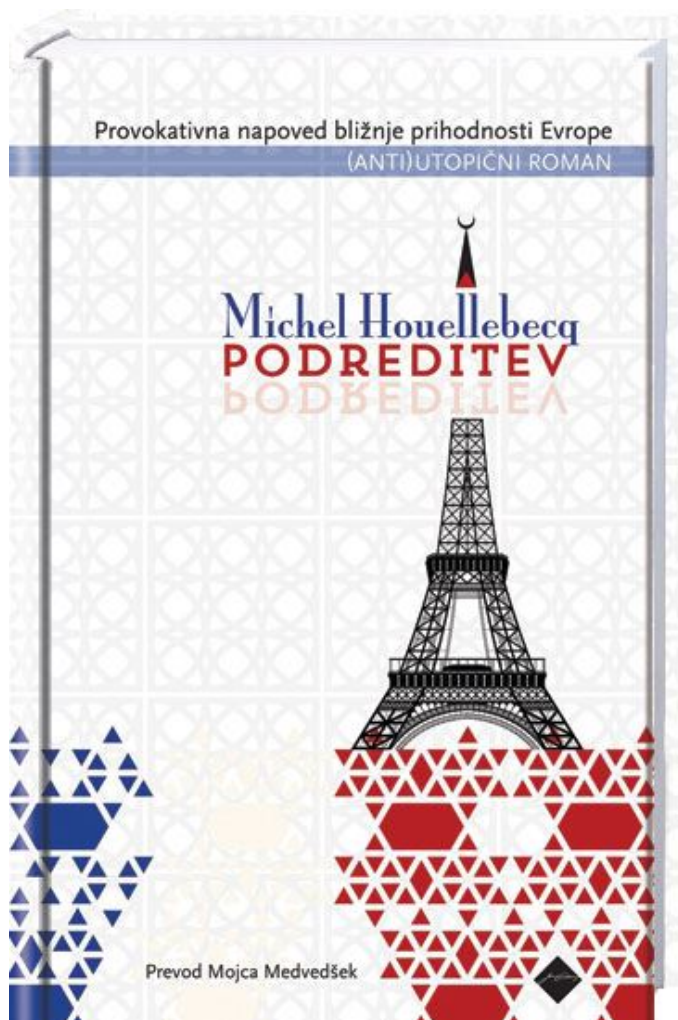
DOUGLAS ADAMS

Štoparski vodnik po galaksiji

10. srečanje – ZAKLJUČEK – 24. junij

Podojsteršek, I., Razvoj in delovanje bralnih skupin v slovenskih splošnih knjižnicah: primer Bralnega kluba Tanje Pirš v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

PRILOGA 2

PRIPRAVA na obravnavo knjige Pripravil Ivo Podojsteršek

Michel Houellebecq

Podreditev

Prevod Mojca Medvedšek

roman | francoska književnost

Cankarjeva založba, 2016

224 strani

Michel Houellebecq: PODREDITEV

Izjemno provokativen roman razvpitega francoskega avtorja nam prikaže sliko Francije bližnje prihodnosti, točneje leta 2022, ko na volitvah večino dobi muslimanska stranka pod vodstvom Mohammeda Ben Abbese. Izredno stanje, demonstracije, nemire in množično izseljevanje pred volitvami spremljamo skozi oči François, univerzitetnega profesorja srednjih let in strokovnjaka za Joris-Karla Huysmansa, voditelja »dekadentnega gibanja« v literaturi. François, ki neprizadeto spremlja dogajanje, živi razočarano, osamljeno življenje zahodnega potrošnika. Vse dokler ga zavedanje o pomembnosti profesorskega poklica v islamski državi, ki ima posledice v njegovi finančni preskrbljenosti (univerzo po novem financirajo Savdijci) in obet mnogoženstva kot njeni posledici ne spodbudi, da na islam začne gledati v drugi luči. (Iz prispevka Nastje Hafner, objavljenem na portalu dobreknjige.si)

Podojsteršek, I., Razvoj in delovanje bralnih skupin v slovenskih splošnih knjižnicah: primer Bralnega kluba Tanje Pirš v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

Michel Houellebecq (1958) je eden najbolj razvpitih in provokativnih pisateljev našega časa. V slovenščini imamo njegove romane *Osnovni delci* (2000, nagrada IMPAC), *Platforma* (2002), *Razširitev področja boja* (2004), *Možnost otoka* (2007), *Zemljevid in ozemlje* (2012, Goncourtova nagrada), *Podreditev* (2016) in *Serotonin* (2020). Poleg romanov je objavil več pesniških in esejističnih zbirk, posveča pa se tudi glasbi in fotografiji.

IZBRANI CITATI TER VPRAŠANJA ZA RAZMISLEK IN RAZPRAVO

- Roman *Podreditev* je pripoved o iskanju smisla, inteligentna politična (anti)utopija in uničujoča satira, ki razkriva, da ljudi poganja zgolj iskanje egoističnega užitka, vse drugo so nepomembne podrobnosti. Kje in na kakšen način se v romanu po vašem mnenju kaže in potrjuje omenjena trditev?
- Houellebecqove romane pogosto označujejo za izjemno provokativne, očitajo jim nihilizem, razizem, vulgarnost in pornografskost. Kaj v prebranem romanu je na vas delovalo izrazito provokativno? Kakšno je bilo vaše mnenje in reakcija ob pisateljevih opisih spolnosti?
- Roman krasi zelo prepričljivo predstavljen potek volilne kampanje in strankarske politične preračunljivosti. Lahko vidite kakšno podobnost v aktualnem političnem dogajanju? Je mogoče vleči vzporednice z dogajanjem na domačem političnem parketu?

»Še naprej me je vznemirjalo in rahlo odbijalo, da bi lahko politika krojila moje življenje. Kljub temu sem se že leta dobro zavedal, da naraščajoči prepad, ki je postal že pravo brezno, med ljudstvom in tistimi, ki govorijo v njegovem imenu, politiki in novinarji, neizogibno vodi v kaos, nasilje in negotovost.« (str. 89)

- *»Za podrejanje gre,«* je mehko rekel Rediger. *Neverjetna in preprosta ideja, ki nikoli dotlej ni bila izražena tako silovito; da vrhunec človeške sreče temelji na najbolj absolutni podreditvi.«* (str. 196) Kaj menite o zapisanem citatu?
- *»Resnični sovražnik muslimanov, to, česar se bojijo in črtijo čez vse, ni katolištvo: ampak sekularizem, laičnost, ateistični materializem. Zanje so katoliki verniki, katolištvo je ena od religij Knjige; njih morajo le še prepričati, da stopijo korak dlje in se spreobrnejo v islam: to je resnična muslimanska vizija krščanstva, njegova izvirna vizija.«* (str. 117)
- *»Ko se je zgrudila na zofo in sovražno pogledala tabule, sem začel razmišljati o življenju Annelise in drugih zahodnjakinj. Zjutraj si je verjetno naredila frizuro s fenom, nato se je skrbno oblekla v skladu s poklicnim položajem in mislim, da je bilo v njenem primeru to nekaj elegantnega in seksi, skratka, to je bila kompleksna procedura, nameniti ji je morala precej časa, preden je odpeljala otroka v vrtec; dan je preživela ob odgovarjanju na e-pošto, na telefone, med raznoraznimi sestanki, nato pa se je izčrpana*

Podojsteršek, I., Razvoj in delovanje bralnih skupin v slovenskih splošnih knjižnicah: primer Bralnega kluba Tanje Pirš v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

vrnila domov okoli desetih zvečer (Bruno je šel popoldan iskat otroka, jima pripravil večerjo, imel je delavni javnega uslužbenca), se zgrudila in si navlekla majico in trenirko ter se takšna kazala svojemu gospodu in gospodarju in ta je zagotovo čutil, gotovo je občutil, da se je nekje zajebal, in tudi ona je verjetno imela občutek, da je nekje zajebala in da se to z leti ne bo razrešilo samo od sebe, otroka bosta odrasla in službenih obveznosti bo vsako leto več, da o razkroju telesa niti ne govorimo. Odšel sem med zadnjimi, Annelise sem celo pomagal pospraviti, niti najmanjšega namena pa nisem imel, da bi z njo karkoli poskušal – kar bi bilo sicer možno, v njeni situaciji se je vse zdelo možno. Želel sem ji samo nuditi malo občutka solidarnosti; prazne solidarnosti.

Bruno in Annelise sta bila zdaj verjetno že ločena, tako je to v današnjih časih.» (str. 72–73)

IZ MEDIJEV

Osmi dan: Enfant terrible Michel Houellebecq

Vir: RTV SLO, 3. 4. 2014, na: <https://www.rtvsllo.si/4d/arhiv/174269341?s=mmc>

»Spodletelost ljubezni v sodobnem temeljev oropnem svetu, ki časti mladost in užitek, je refren Houellebecqovih romanov. Gre za temno stran seksualne svobode iz 60. let. Slavoj Žižek njegovo literaturo interpretira kot upodobitev jutra po seksualni revoluciji, sterilnosti univerzuma, ki mu vlada nadjazovska zapoved uživanja. Seks je pogoj možnosti in nemožnosti ljubezni.«

ZANIMIVOSTI

Med promocijo razvpitega romana *Zemljevid in ozemlje* je septembra 2011 zloglasni Houellebecq za krajši čas "izginil" in se ni pojavil na turneji v Amsterdamu, Haagu in Bruslju na predstavitvi nizozemskega prevoda romana. Ni se oglašal urednikom, prevajalcem in organizatorjem turneje, zato je po medijih zaokrožila novica, da je bil ugrabljen. Na koncu se je izkazalo, da je na turnejo enostavno pozabil.

Ob začetku epidemije covid-19 je situacijo komentiral z besedami: »Svet bo sicer enak, vendar še slabši po tem banalnem virusu. Niti za trenutek ne verjamem izjavam, da nič več ne bo tako, kot je bilo prej. Po odpravi karantene se ne bomo zbudili v nov svet. Naravnost enako bo, le malo slabše. Način, kako se je razvijala ta epidemija, je izjemno normalen.«

Podojsteršek, I., Razvoj in delovanje bralnih skupin v slovenskih splošnih knjižnicah: primer Bralnega kluba Tanje Pirš v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

PRILOGA 3

ANKETNI VPRAŠALNIK

Pozdravljeni, moje ime je Ivo Podojsteršek in sem zaposlen kot bibliotekar in vodja Bralnega kluba Tanje Pirš v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota. Anketni vprašalnik je namenjen za izdelavo pisne naloge za opravljanje bibliotekarskega izpita. Vljudno vas prosim za sodelovanje, ki bo dragocena pomoč pri nastanku naloge. Anketa je anonimna. Rezultati bodo objavljeni v raziskovalnem delu naloge.

1 - Prosimo, označite vaš spol.

- ☐ Ženski
☐ Moški

2 - Kateri starostni skupini pripadate?

- ☐ Pod 20 let
☐ 20-29 let
☐ 30-39 let
☐ 40-49 let
☐ 50- 59 let
☐ 60-69 let
☐ Nad 70 let

3 - Kako se imenuje bralna skupina, ki jo obiskujete?

4 - Označite stopnjo strinjanja s trditvami. Srečanj bralne skupine se udeležujem, da:

	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Niti niti	Se strinjam	Se popolnoma strinjam
aktivno preživljam svoj prosti čas.	☐	☐	☐	☐	☐
srečujem ljudi s podobnimi interesi.	☐	☐	☐	☐	☐
vsak mesec nekaj preberem.	☐	☐	☐	☐	☐
spoznam in preberem knjige, ki jih drugače nikoli ne bi prebral/-a.	☐	☐	☐	☐	☐

Podojsteršek, I., Razvoj in delovanje bralnih skupin v slovenskih splošnih knjižnicah: primer Bralnega kluba Tanje Pirš v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

se lahko z drugimi pogovarjam o prebrani knjigi ali skupni temi.	☐	☐	☐	☐	☐
slišim različne poglede na skupno temo.	☐	☐	☐	☐	☐
se s pomočjo branja naučim nečesa novega.	☐	☐	☐	☐	☐
s pomočjo branja in diskusije o prebranem bolje razumem druge ljudi in svet okrog sebe.	☐	☐	☐	☐	☐

5 - Odkar obiskujem bralno skupino, preberem:

- ☐ več knjig.
☐ manj knjig.
☐ enako število knjig kakor prej.

6 - Katere dejavnosti, ki jih spodbuja vaša bralna skupina, so vam v največje zadovoljstvo?

	Zelo nezadov.	Nezadov.	Niti niti	Zadovoljen	Zelo zadovoljen	Ne spodbuja
Samostojno branje knjige doma.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Zapisovanje citatov, svojih misli o prebranem.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Brskanje za podatki o avtorju in kritikah dela.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Izražanje svojega mnenja.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Podojsteršek, I., Razvoj in delovanje bralnih skupin v slovenskih splošnih knjižnicah: primer Bralnega kluba Tanje Pirš v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

Pripovedovanje o lastni bralni izkušnji.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Poslušanje bralnih izkušenj drugih.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Poslušanje zanimivosti o življenju avtorja, njegovem delu, kritikah.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Glasno branje na srečanju.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Poslušanje glasnega branja.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Druženje.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Drugo:	☐	☐	☐	☐	☐	☐

7 - Je bralna skupina, ki jo obiskujete, delovala tudi v času epidemije covid-19?

- ☐ Da, preko spletne videokonference.
- ☐ Da, dopisno.
- ☐ Da, v kombinaciji videokonference in dopisno.
- ☐ Ne, med epidemijo se naša skupina ni srečevala.

8 - Katera oblika srečevanja bralne skupine vam je bolj všeč in zakaj? Prosimo, da utemeljite svoj odgovor.

- ☐ Bolj všeč so mi srečanja na daljavo.
- ☐ Bolj všeč so mi srečanja v živo (fizična oblika).

9 - Utemeljitev:

10 - Kakšne so po vašem mnenju prednosti ali slabosti srečevanja bralne skupine v prostorih knjižnice?

Podojsteršek, I., Razvoj in delovanje bralnih skupin v slovenskih splošnih knjižnicah: primer Bralnega kluba Tanje Pirš v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota. Pisna naloga za bibliotekarski izpit.

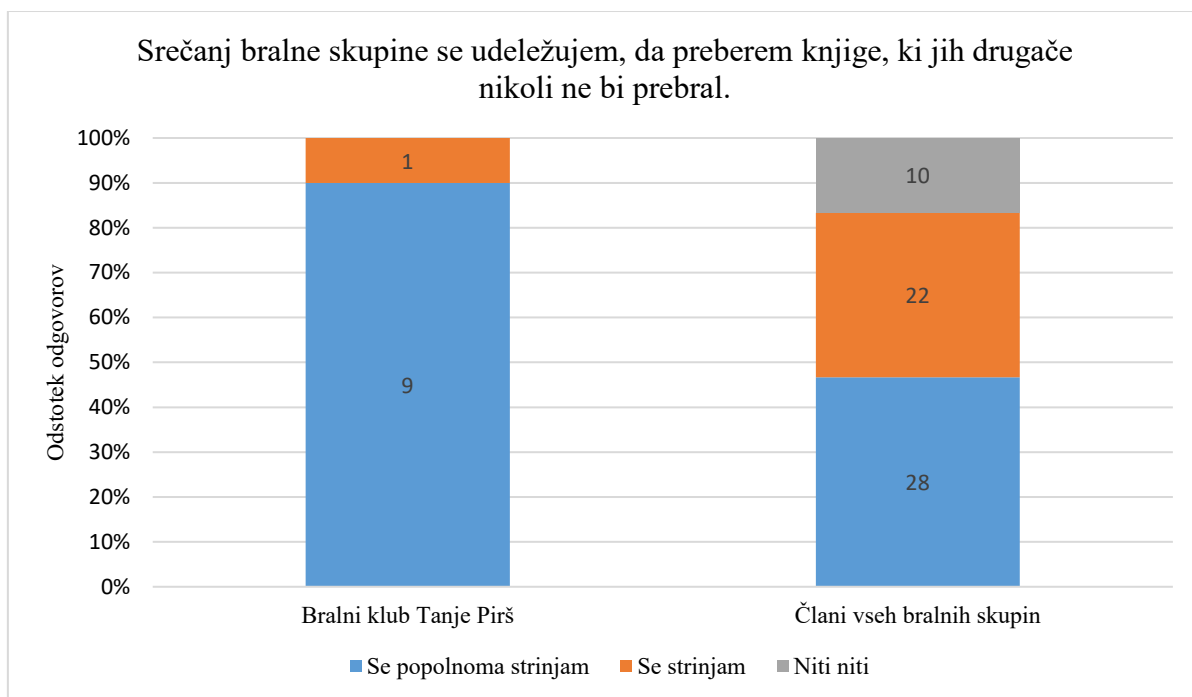
11 - Ima vaša bralna skupina vodjo/moderatorja?

- ☐ Da, bralno skupino vodi knjižničar.
- ☐ Da, bralno skupino vodi zunanji sodelavec.
- ☐ Ne, naša bralna skupina nima moderatorja.
- ☐ Drugo:

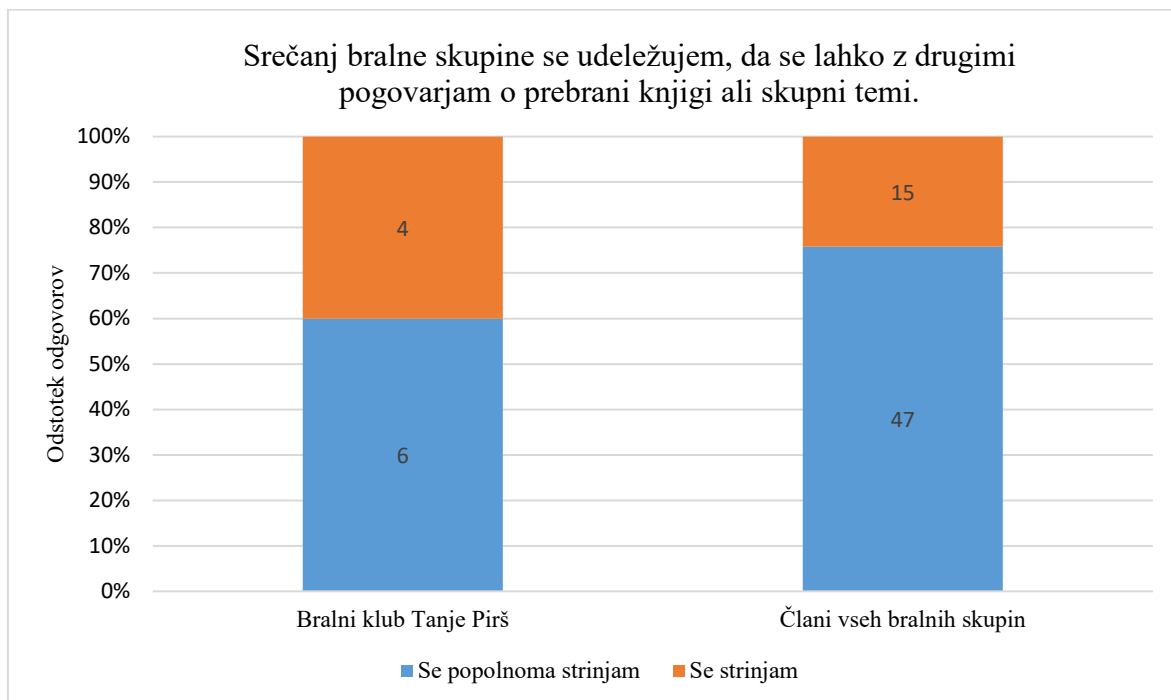
**Q12 - Katere so po vašem mnenju najpomembnejše naloge moderatorja bralne skupine?
Izmed ponujenih trditev izberite 3.**

- ☐ Skrbi za promocijo skupine.
- ☐ Privablja nove člane.
- ☐ Pripravi program srečanj.
- ☐ Priskrbi zadostno število izvodov knjige.
- ☐ Izbere in pripravi prostor srečanja.
- ☐ Poskrbi za pogostitev.
- ☐ Vodi diskusijo in skrbi za kulturni nivo razprave.
- ☐ Skrbi za obveščanje članov.
- ☐ Pripravi strokovno predavanje o prebranem literarnem delu in avtorju.
- ☐ Na srečanje povabi goste (avtorje, prevajalce, kritike, ...)

PRILOGA 4

Slika 5: Srečanj bralne skupine se udeležujem, da preberem knjige, ki jih drugače nikoli ne bi prebral (Primerjava – Bralni klub Tanje Pirš in člani vseh bralnih skupin)

Slika 6: Srečanj bralne skupine se udeležujem, da se lahko z drugimi pogovarjam o prebrani knjigi ali skupni temi (Primerjava – Bralni klub Tanje Pirš in člani vseh bralnih skupin)